

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาเรื่อง การพัฒนาระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา หลังรับการประเมินภายนอกรอบสองของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำแพงเพชร เขต 2 ผู้ศึกษาได้ศึกษาค้นคว้าเอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. การประกันคุณภาพการศึกษา
  - 1.1 การประกันคุณภาพ
  - 1.2 ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา
  - 1.3 ความเป็นมา และความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา
  - 1.4 แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา
  - 1.5 ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา
2. ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา
  - 2.1 การจัดระบบบริหาร และสารสนเทศ
  - 2.2 การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
  - 2.3 การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
  - 2.4 การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
  - 2.5 การตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษา
  - 2.6 การประเมินคุณภาพการศึกษาประจำปี
  - 2.7 การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
  - 2.8 การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา
3. การประเมินคุณภาพภายนอก
  - 3.1 หลักการและความสำคัญของการประเมินคุณภาพภายนอก
  - 3.2 ความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพภายในกับการประกันคุณภาพภายนอก
  - 3.3 การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอก
  - 3.4 การใช้ประโยชน์จากผลการประเมินคุณภาพภายนอก

4. การประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียน
5. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การประกันคุณภาพการศึกษา

1. การประกันคุณภาพ

การประกันคุณภาพ และการกำหนดมาตรฐานสินค้าและบริการนั้นได้เริ่มต้นในวงการอุตสาหกรรม เมื่อประมาณเกือบร้อยปีที่ผ่านมานี้ เนื่องจากเมื่อมีการผลิตสินค้าจำนวนมาก ปัญหาก็คือ ทำอย่างไรจึงจะให้สินค้าแต่ละหน่วยหรือแต่ละชิ้นที่คนซื้อไปนั้นมีคุณภาพเท่าเทียมกัน และได้คุณภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนดหรือตามที่โฆษณาเอาไว้

การประกันคุณภาพ เป็นการรับรองผลิตภัณฑ์ที่องค์การผลิตขึ้น ซึ่งจะครอบคลุมเรื่องคุณภาพของสินค้า การลดจำนวนข้อบกพร่อง และการทำงานซ้ำซ้อน ที่เกิดขึ้นในกระบวนการผลิต ลดปริมาณการซ่อมแซม และข้อตำหนิของลูกค้าอันเนื่องมาจากการรับประกันสินค้า และสร้างความเชื่อมั่นว่า ผลิตภัณฑ์นั้นปลอดภัยไร้ปัญหา เหมาะกับการใช้งานของลูกค้า และใช้ได้ง่าย และมีบริการหลังการขาย สร้างความพึงพอใจให้กับลูกค้า ดังนั้น การประกันคุณภาพจึงเป็นหัวใจของการควบคุมคุณภาพทั้งองค์การ (เนาวรัตน์, 254, หน้า 167-168) และการประกันคุณภาพเน้นการป้องกันที่ปัจจัยนำเข้า (input) และกระบวนการทำงาน (process) ไม่ได้เน้นผลลัพธ์ (results) นั่นคือ เขาเชื่อว่าถ้าควบคุมให้ input และ process ไม่แปรปรวนแล้ว ผลลัพธ์จะคงเส้นคงวา หรือ ไม่แปรปรวน โดยให้ได้ผลลัพธ์ที่แปรปรวนไปจากที่ลูกค้าความต้องการให้น้อยที่สุด (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544, หน้า 16)

การประกันคุณภาพเริ่มต้นในประเทศสหรัฐอเมริกาในยุคก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 โดยในตอนแรกนั้นเน้นเฉพาะการประกันผลผลิตทางอุตสาหกรรม (industrial products) และเน้นควบคุมทางสถิติ เป็นต้น การควบคุมคุณภาพสินค้าทำให้ระบบอุตสาหกรรมของสหรัฐอเมริกาได้รับความเชื่อถือว่าเป็นสินค้าที่มีคุณภาพสามารถส่งออกขายได้ทั่วโลก หลังสงครามโลกครั้งที่ 2 ประเทศอเมริกา ได้ส่ง Dr.Deming ผู้เชี่ยวชาญด้านคุณภาพเข้าไปช่วยเหลือญี่ปุ่น โดยเน้นให้ผลิตสินค้าที่ตรงตามความต้องการของลูกค้า แล้วจะขายของได้ดีเองด้วยต้นทุนที่ต่ำ ปรากฏว่าสิ่งที่ท่านสอนในญี่ปุ่นเป็นที่ผู้บริหารในอเมริกาไม่ใส่ใจมากนักในขณะนั้น แต่ผู้บริหารญี่ปุ่นทำตามปรัชญาของท่านอย่างเคร่งครัดแถมยังพัฒนาให้ดีกว่าเดิมอีก Dr.Deming ได้นำเรื่อง “วงจรรักษาคุณภาพ” (Quality Control Circles–QCC) ซึ่งเน้นกระบวนการวางแผน กระบวนการดำเนินงาน

กระบวนการประเมิน และกระบวนการปรับแผน (PDCA) เข้าไปแนะนำ และวางระบบให้กับอุตสาหกรรมของญี่ปุ่นจนประสบความสำเร็จอย่างงดงาม สามารถพัฒนาจากการประกันคุณภาพที่เน้นเฉพาะสินค้าไปสู่การประกันคุณภาพทั้งระบบ ตั้งแต่เริ่มกระบวนการผลิตจนเป็นสินค้าซึ่งเรียกว่า “กระบวนการบริหารทั้งระบบ” (Total Quality Management - TQM) โดยญี่ปุ่นได้ประยุกต์รวมเอาวัฒนธรรม การประกันคุณภาพทุกจุดอย่างต่อเนื่องแบบ “ไคเซ็น” (KAIZEN) ตามหลักการของลัทธิเซ็น (zen) เข้าไว้ด้วยกันอย่างกลมกลืน จึงทำให้อุตสาหกรรมของประเทศญี่ปุ่นประสบความสำเร็จอย่างสูงภายใต้เครื่องหมายการค้าดำเนินงานผลิตที่มีคุณภาพสามารถขายสินค้าได้มากกว่าสหรัฐอเมริกา และยุโรป

ต่อมากระบวนการประกันคุณภาพได้แพร่หลายเข้าไปในยุโรป โดยแต่ละประเทศต่างก็สร้างมาตรฐานการประกันคุณภาพขึ้นมา ผลก็คือต่างคนต่างก็มีมาตรฐานของตนเอง เมื่อมีการรวมตัวกันเป็นกลุ่มประชาคมยุโรป จึงตกลงที่จะยุบระบบการประกันคุณภาพของทุกประเทศให้เป็นมาตรฐานสากล คือ ใช้มาตรฐาน Quality Assurance ของอังกฤษ ที่มีชื่อว่า BS 5750 มาเป็นมาตรฐานชื่อ ISO 9000 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2544, หน้า 16) หรือเรียกว่า International Standard Organization ซึ่งต่างจากของญี่ปุ่น ที่ญี่ปุ่นเน้นการประเมินภายในแต่กระบวนการ ISO นั้นเน้นเรื่องการประเมินภายนอก (รุ่ง, 2544, หน้า 10-11) ในยุคแห่งข่าวสารโลกไร้พรมแดน การค้าการตลาดซึ่งไม่มีขีดจำกัดมีการแข่งขันกันโดยเฉพาะอย่างยิ่งคือการแข่งขันกันเชิงคุณภาพ ดังนั้น เพื่อเป็นการสร้างความเชื่อมั่น ไว้วางใจ และความพอใจให้แก่ลูกค้าจึงเป็นสิ่งจำเป็น และทำได้ค่อนข้างยากต้องพิถีพิถัน และใช้ความพยายามเป็นอย่างมาก เพื่อสร้างคุณภาพ และให้ความมั่นใจในคุณภาพของผลผลิตการสร้างคุณภาพนับจากอดีตจนถึงปัจจุบันสามารถแบ่งพัฒนาการออกได้เป็น 4 ชั้น ดังที่ Hutchins (1991, หน้า 3-4) และ Dale และคณะ (1991, หน้า 4) อธิบายไว้ พอสรุปได้ว่า

ชั้นที่ 1 การตรวจสอบ (inspection) โดยหน่วยตรวจสอบ ตรวจผลิตภัณฑ์เทียบกับข้อกำหนดการแบ่งกลุ่มสินค้า การคัดเกรด และรายงานไปยังหน่วยผลิตเพื่อแก้ไข

ชั้นที่ 2 การควบคุมคุณภาพ (quality control) โดยหน่วยงานตรวจสอบหรือหน่วยงานควบคุมคุณภาพ มีจุดเน้นในการควบคุมกระบวนการผลิตให้มีความสูญเสียน้อยที่สุด ผู้ปฏิบัติงานจะต้องมีการตรวจสอบตนเอง มีการทดสอบสินค้า การให้ข้อมูลป้อนกลับ และการแก้ไข

ชั้นที่ 3 การประกันคุณภาพ (quality assurance) มีหน่วยประกันคุณภาพที่ให้การฝึกอบรม และให้คำแนะนำปรึกษาให้แก่ผู้ปฏิบัติงาน การประกันคุณภาพมีจุดเน้น

ขั้นที่ 4 การบริหารคุณภาพทั่วทั้งองค์การ (total quality management) เป็นการให้ความสำคัญกับคุณภาพที่มากขึ้น จุดเน้น คือ การพัฒนาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง ในทุกระบวนการการทำงานเป็นกลุ่ม และทุกคนในองค์การเป็นผู้รับผิดชอบคุณภาพ

ลักษณะสำคัญของการประกันคุณภาพ หรือคุณภาพ ในการประกันคุณภาพ และการบริหารคุณภาพสถานศึกษา มีดังนี้ (กระทรวงศึกษาธิการ กรมสามัญศึกษา, 2542, หน้า 16)

1. เน้นการประกันคุณภาพที่มีตัวระบบ และวิธีปฏิบัติงาน
2. ยึดหลัก “กันไว้ดีกว่าแก้” “ทำให้ถูกต้องเสียตั้งแต่ต้น”
3. มุ่งวางแผนสร้างคุณภาพให้เกิดขึ้นในกระบวนการตั้งแต่เริ่มต้น ครอบคลุมทั้ง

กระบวนการและวิธีการปฏิบัติการ

4. มีกลไกการดำเนินงานประจำวันของสถานศึกษาที่มีคุณภาพ คือ
  - 4.1 การตรวจสอบข้อผิดพลาดประจำวัน และการแก้ไข
  - 4.2 การแก้ไขสาเหตุของความผิดพลาด และป้องกันมิให้เกิดขึ้น
  - 4.3 การป้องกันข้อผิดพลาดที่อาจจะเกิดขึ้นได้ในอนาคต ถ้ามีการวางแผนหรือ

สร้างงานใหม่

2. ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกลไกสำคัญที่ทำหน้าที่ส่งเสริม และผลักดันให้กระบวนการทำงานของหน่วยงานต่างๆ ในทุกระดับของวงการศึกษา และบุคลากรที่เกี่ยวข้อง ดำเนินไปอย่างเป็นระบบ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายของการปฏิรูปการศึกษาอย่างมีประสิทธิภาพ และเป็นการสร้างความมั่นใจให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ตามมาตรฐาน ผู้สำเร็จการศึกษามีความรู้ ความสามารถ มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ตามหลักสูตรกำหนด และสังคมต้องการจึงได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาไว้มากมาย ดังนี้

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2546, หน้า 7) ได้กล่าวถึงความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา โดยสรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การบริหารจัดการ และการดำเนินกิจกรรมตามภารกิจปกติของสถานศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องซึ่งเป็นการสร้างความมั่นใจให้ผู้รับบริการทางการศึกษา ทั้งผู้รับบริการโดยตรง ได้แก่ ผู้เรียน และผู้ปกครอง และผู้รับบริการ โดยอ้อม ได้แก่ สถานประกอบการ ประชาชน และสังคม โดยรอบว่าการดำเนินงานของสถานศึกษาจะมีประสิทธิภาพ และทำให้ผู้เรียนมีคุณภาพหรือ

วารินทร์ สิ้นสูงสุด (2542, หน้า 156) กล่าวถึงการประกันคุณภาพการศึกษา โดยสรุปว่า หมายถึง การให้ความมั่นใจแก่ผู้รับบริการ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องว่า โรงเรียนมีแนวทางจัด และพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่ชัดเจน และสอดคล้องกับหลักการ นโยบาย และจุดเน้นของแผนการศึกษาของรัฐ และโรงเรียนได้ปฏิบัติตามแนวทางดังกล่าวอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อคุณภาพทางการศึกษาที่ดีของผู้เรียนแต่ละคน และทุกคน

สมศักดิ์ ดลประสิทธิ์ (2542, หน้า 8) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การรับประกันคุณภาพของกระบวนการบริหารงานในสถานศึกษาว่า ได้มีการวางแผนการทำงาน และดำเนินกิจกรรมต่างๆ อย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผลผลิตของโรงเรียนมีคุณภาพ ตรงตามมาตรฐานการศึกษา และตรงตามความต้องการของผู้รับบริการหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และผู้รับบริการหรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องพอใจ

ธเนศ ขำเกิด (2541, หน้า 174) ได้ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง ระบบที่สร้างความมั่นใจความพึงพอใจต่อสังคม ผู้ปกครอง ลูกค้ำ ว่าสถานศึกษาสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ ผู้จบการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้

อภิัญญา ตันศิริ (2541, หน้า 29) ได้ให้ความหมายไว้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษา หมายถึง การปฏิบัติการต่างๆ ของโรงเรียนที่เป็นระบบอย่างต่อเนื่องจนสร้างความมั่นใจให้กับสังคมว่า สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ และผู้จบการศึกษามีคุณภาพได้มาตรฐานตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตร

อุทุมพร จามรมาน (2544, หน้า 1) ได้อธิบายว่า การประกันคุณภาพการศึกษา คือ การให้หลักฐานข้อมูลของโรงเรียนแก่ประชาชนว่า บุคคลในโรงเรียนทำงานอย่างเต็มความสามารถ เพื่อให้ผู้ปกครองนักเรียน และสาธารณชนมั่นใจว่า นักเรียนน่าจะมีคุณภาพตามที่ระบุไว้ในหลักสูตรและมาตรฐานการศึกษา

จรัส นองมาก (2545, หน้า 56) ให้ความหมายของการประกันคุณภาพการศึกษา ว่าเป็นการสร้าง ความมั่นใจเรื่องคุณภาพ โรงเรียนต้องการสร้างความมั่นใจให้กับสังคม และผู้รับรองว่าจะดำเนินกิจการในโรงเรียนอย่างมีคุณภาพครบทุกด้าน

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ(2542, หน้า 18) กล่าวถึง การประกันคุณภาพการศึกษาว่าเป็นกระบวนการพัฒนาเพื่อสร้างความมั่นใจ และเป็นหลักประกันต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง

จากความหมายดังกล่าวสรุปได้ว่า การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการที่จำเป็นที่สถานศึกษาจะต้องดำเนินการเพื่อสร้างความเชื่อมั่น และเป็นหลักประกันให้กับผู้ปกครอง สังคม และชุมชน ในการจัดการศึกษาของสถานศึกษานั้นๆ ว่ามีคุณภาพตามมาตรฐานกำหนดหรือตามที่ตกลงกัน และนักเรียนที่จบการศึกษามีคุณภาพ

3. ความเป็นมาและความสำคัญของการประกันคุณภาพการศึกษา

โลกในยุคปัจจุบันเป็นยุคที่มีความเจริญก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว จึงจำเป็นที่คนทุกคนจะต้องเรียนรู้ ปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตลอดเวลา และเตรียมพร้อมที่จะเผชิญกับความท้าทายจากกระแสโลก ซึ่งปัจจัยที่สำคัญ คือคุณภาพของคน การพัฒนาคนให้มีคุณภาพ จึงจำเป็นอย่างยิ่งในการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อทำให้คนได้ใช้ศักยภาพที่มีอยู่ในตัวอย่างเต็มที่ ทำให้เป็นคน ที่รู้จักคิดวิเคราะห์ รู้จักแก้ปัญหา รู้จักใช้ความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ รู้จักเรียนรู้ด้วยตนเอง ปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว มีจริยธรรม คุณธรรม รู้จักพึ่งตนเอง และดำรงตน อยู่ในสังคมอย่างมีความสุข จึงต้องพัฒนาคุณภาพทางการศึกษาของไทย โดยเริ่มจากสถานศึกษา ทุกแห่งดำเนินการพัฒนาคุณภาพของตนเองโดยในการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษานั้น จะต้องมีการประกันคุณภาพภายใน ผสมผสานอยู่ในกระบวนการบริหาร และการจัดการเรียน การสอนตามปกติของสถานศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพของผู้เรียนอย่างต่อเนื่องตลอดเวลา ดังที่ ได้กำหนดชัดเจนตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับปรับปรุง แก้ไข พ.ศ.2545 ถึงความมุ่งหมาย และหลักการของการจัดการศึกษาที่ต้องมุ่งเน้นคุณภาพ และมาตรฐาน การศึกษา ไว้ในหมวด 6 มาตรา 47 ให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับทั้งระดับ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และระดับอุดมศึกษาเพื่อพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐาน ประกอบด้วยระบบ การประกันคุณภาพภายใน และระบบการประกันคุณภาพภายนอก มาตรา 48 กำหนดให้ หน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษาจัดให้มีระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการ อย่างต่อเนื่อง พร้อมทั้งให้มีการทำรายงานการประกันคุณภาพประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพการศึกษา ให้ได้มาตรฐานการศึกษา อันจะนำไปสู่การประกันคุณภาพภายนอก(ราชกิจจานุเบกษา, 2542, หน้า 3) อันจะเป็นการสร้างเชื่อมั่นใจว่า สถานศึกษาจะจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเป็นไปตาม มาตรฐาน เพื่อทำ ให้เด็กไทยเป็นคนดี มีความสามารถ และมีความสุข ช่วยกันสร้างสรรค์สังคม

1. ผู้จบการศึกษาในแต่ละระดับของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานยังไม่มีคุณภาพที่สังคมพอใจจนแสดงถึงการไม่ตอบสนองต่อความต้องการของสังคม

2. ยังไม่มีมาตรฐานกลางที่สถานศึกษาต่างๆ พึ่งมี พึ่งประสงค์ และพึ่งผลดีให้ได้ผลเท่าเทียมกันในการนำ หลักสูตรไปใช้ในการจัดการเรียนการสอน

3. มีความสับสน และขาดสภาพสมดุลของแนวคิดต่างๆ เช่น นโยบาย เช่น การรวมอำนาจ และการกระจายอำนาจ การควบคุมจากส่วนกลาง และการให้สถานศึกษาเป็นอิสระหรืออยู่ในความดูแลของท้องถิ่น สัดส่วนของการบังคับวิชาเรียน และการปล่อยให้เลือกเรียนเสรี ความเข้มงวด และความยืดหยุ่นในมาตรฐานความรู้ ความสามารถ และคุณธรรม จริยธรรม

4. ขาดมาตรฐานที่เท่ากัน ติดตามให้สถานศึกษาดำเนินงานอย่างต่อเนื่องในการพัฒนาคุณภาพของการจัดการเรียนการสอน และการปฏิบัติต่างๆ ตามแนวทางการใช้หลักสูตรให้ได้ผลสำเร็จจริงจัง

5. ขาดแรงจูงใจหรือเสริมแรงเพื่อการยกย่องให้เกียรติ ให้รางวัลในความก้าวหน้าตามระบบ ตำแหน่งของผู้บริหารสถานศึกษา และคณะครู ที่มีผลการปฏิบัติงานสอดคล้องกับมาตรฐานวิชาชีพในด้านคุณภาพการศึกษาระดับมัธยมศึกษา จากข้อมูลการประเมินของ IEA (International Association for the Education of Educational Achievement) เกี่ยวกับผลการเรียนวิชาคณิตศาสตร์ และวิทยาศาสตร์ พบว่า แม้ผลการเรียนของนักเรียนไทยจะดีกว่าหลายประเทศในโลก แต่ก็ยังต่ำกว่าหลายประเทศในทวีปเอเชีย สภาพดังกล่าวข้างต้นนี้ ทำให้สังคมมีข้อสงสัยเกี่ยวกับคุณภาพของการจัดการศึกษา และมีข้อสงสัยเกี่ยวกับคุณภาพของการจัดการศึกษาหลายประการ เช่น

5.1 ความเชื่อมั่นว่าสถานศึกษาต่างๆ จะผลิตผู้จบการศึกษาที่มีความรู้ ความสามารถ ทักษะเจตคติ ค่านิยม คุณธรรม และคุณสมบัติต่างๆ ได้ครบถ้วน ตามหลักสูตร และตามความคาดหวังของสังคม

5.2 ความน่าเชื่อถือในปัจจุบัน และกระบวนการให้การศึกษาศึกษาของสถานศึกษาต่างๆ ว่าเป็นมาตรฐานเหมาะสมใกล้เคียงกัน ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่จะนำไปสู่ผลการจัดการศึกษาที่ต้องการ และมีความยั่งยืนในการคงสภาพการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้น เพื่อเป็นหลักประกันว่า การจัดการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัด กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (เดิม) เป็นการจัดการศึกษาที่มีคุณภาพ สามารถตอบสนองความต้องการจำเป็นในการพัฒนาศักยภาพของคนให้สอดคล้องกับลักษณะของสังคมในปัจจุบัน และอนาคต และเชื่อถือได้ จึงได้จัดให้มีการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในสังกัดขึ้น โดยเชื่อว่าการประกันคุณภาพการศึกษาจะเป็นกลไกสำคัญในการผลักดันให้เกิดการพัฒนา การศึกษาให้มีคุณภาพอย่างแท้จริง (กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 3-7) และได้กำหนดเป้าหมายว่า (กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ, 2542, หน้า 8-9)

5.2.1 ในปี 2542 สถานศึกษาทุกแห่งมีการดำเนินงานประกันคุณภาพ การศึกษา

5.2.2 ภายในปี 2543 สถานศึกษาที่ดำเนินการประกันคุณภาพผ่านการ ประเมินผลหรือตรวจสอบ และปรับปรุงคุณภาพการศึกษาภายใน

5.2.3 ภายในปี 2545 สถานศึกษาที่ดำเนินการการจัด ประกันคุณภาพ การศึกษาผ่านการประเมินผล และรับรองมาตรฐานคุณภาพไม่ต่ำกว่าร้อยละ 30

5.2.4 ภายในปี 2548 สถานศึกษาที่ดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ผ่านการประเมินและรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาไม่ต่ำกว่าร้อยละ 60

5.2.5 ภายในปี 2550 สถานศึกษาที่มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา ทุกแห่งผ่านการประเมิน และรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

4. แนวคิดและหลักการเกี่ยวกับการประกันคุณภาพการศึกษา

การประกันคุณภาพการศึกษา เป็นกระบวนการทางการศึกษาที่ดำเนินการเพื่อสร้าง ความมั่นใจและให้หลักประกันต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม ว่าสถานศึกษาสามารถ จัดการศึกษาได้ตามมาตรฐาน ผู้ที่จบการศึกษามีคุณภาพตามที่กำหนด และสังคมต้องการได้นั้น กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2542, หน้า 6-9) ให้แนวคิดในการประกันคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษาที่จะต้องนำไปใช้พัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา มีสาระ ดังนี้

1. การยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา (child-centered development) เป็นแนวคิดที่มุ่งให้ผู้เรียนเป็นศูนย์กลางของการเรียนรู้ที่ทั้งปวง และยึดประโยชน์ที่จะเกิดกับผู้เรียน การดำเนินงานของสถานศึกษาต้องเป็นไปเพื่อคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ

2. การใช้สถานศึกษาเป็นฐานในการบริหารจัดการ (school –based management) เป็นแนวคิดที่มุ่งให้สถานศึกษามีอำนาจในการตัดสินใจบริหารจัดการศึกษาได้ด้วยตนเอง โดยมีคณะกรรมการสถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา สถานศึกษาเป็นหน่วยปฏิบัติ ซึ่งคุณภาพการศึกษาจะเกิดขึ้นที่สถานศึกษา ความอิสระคล่องตัวในการบริหารของสถานศึกษา สามารถสร้างผลผลิตที่มีคุณภาพ ดังนั้น ในการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาจึงเป็นการแสดงความรับผิดชอบของสถานศึกษา ชุมชน และสังคม มาจัดการศึกษาให้มีคุณภาพ และได้มาตรฐานตามที่กำหนด เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อผู้เรียน

3. การมีส่วนร่วม และการร่วมคิดร่วมทำ (participation and collaboration) เป็นแนวคิดที่มุ่งให้ทุกคน ทุกส่วนของสังคม ต้องเข้ามามีส่วนร่วมรับผิดชอบต่อในการจัดการศึกษา (all foreducation) เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับทุกคน และสังคมโดยส่วนรวม (education for all) การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาจึงต้องมุ่งเน้นให้ ผู้ปกครอง ชุมชน และสังคม เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาของสถานศึกษา เช่น เข้ามาเป็นคณะกรรมการสถานศึกษา และภายในสถานศึกษาเอง ต้องมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมและการร่วมคิด ร่วมทำของผู้บริหาร ครู และบุคลากรทุกคน ตั้งแต่การวางแผนการดำเนินงานตามแผน การทำ กับติดตาม และการประเมินผลเพื่อสร้างความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของความรับผิดชอบ และความผูกพันที่จะมุ่งมั่น ร่วมมือ ร่วมใจกันพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาให้บรรลุผลสำเร็จ

4. การกระจายอำนาจทางการศึกษา (decentralization of education) เป็นแนวคิดที่มุ่งกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียกับการศึกษา (stakeholders) ซึ่งเป็นผู้ที่อยู่ใกล้ชิดผู้เรียนมากที่สุด คือ สถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งจะทำให้เกิดความตระหนักในคุณประโยชน์ของการศึกษา และผลกระทบที่จะเกิดขึ้น และจะทำให้เกิดความร่วมมือในการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพตามความต้องการ ในการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษานอกจากสถานศึกษาจะสร้างการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาระหว่างสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชนแล้ว สถานศึกษาควรกระจายอำนาจในการตัดสินใจให้ ฝ่าย หมวด หรืองาน และทีมงานในการดำเนินงานตามบทบาทหน้าที่หรือภารกิจที่ได้รับมอบหมาย เพื่อสร้างความตระหนักและความรับผิดชอบ ตลอดจนการพัฒนาประสิทธิภาพการปฏิบัติงานของครู และบุคลากรให้มีคุณภาพอยู่เสมอ

5. การแสดงความรับผิดชอบต่อที่ตรวจสอบได้ (accountability) เป็นแนวคิดที่มุ่งให้สถานศึกษาแสดงความรับผิดชอบต่อภาระหน้าที่ในการจัดการศึกษา และการปฏิบัติหน้าที่ของตนเองให้ได้มาตรฐาน คุณภาพต่อผู้เรียน ผู้ปกครอง ชุมชน สังคม และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

5. ระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546, หน้า 10) กำหนดหลักการที่ต้องพิจารณาในการจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษา ดังนี้

1. ระบบการประกันคุณภาพไม่ใช่เรื่องของการชี้ถูกชี้ผิด หรือการตรวจสอบ แต่เป็นเครื่องมือที่ต้องใช้ควบคู่กับการกระจายอำนาจบริหารการศึกษาภายในสถานศึกษา

2. มาตรฐานการศึกษาจะต้องสอดคล้องกับเจตนารมณ์ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ที่เน้นกระบวนการเรียนรู้ ให้มีความหลากหลายและยึดผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. การประกันคุณภาพมีภารกิจหลัก 4 ส่วน ซึ่งต้องแยกบทบาทหน้าที่ให้ชัดเจน

3.1 การกำหนดมาตรฐาน หลักเกณฑ์ของระบบการประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของส่วนกลาง เช่น กระทรวงการศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม เป็นต้น

3.2 การประเมินภายใน เป็นหน้าที่ของสถานศึกษาในการพัฒนาระบบการประเมินคุณภาพภายใน โดยดึงชุมชน และผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม

3.3 การประเมินภายนอก ให้องค์กรอิสระในรูปองค์การมหาชน ทำหน้าที่ในการประเมินภายนอก การที่ให้องค์กรอิสระทำหน้าที่นี้ เพราะต้องการให้อิสระจากฝ่ายราชการ และต้องทำหน้าที่ประเมินทั้งสถานศึกษาของรัฐและเอกชน

3.4 การนำผลการประเมินไปใช้เพื่อการปรับปรุง เป็นหน้าที่ของฝ่ายบริหารการศึกษากกรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2542ก, หน้า 23) ได้กำหนดองค์ประกอบหลักของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาไว้ดังนี้ การประกันคุณภาพการศึกษาประกอบด้วยกระบวนการพัฒนาที่สำคัญ 3 ส่วน ซึ่งมีความสัมพันธ์ต่อเนื่องกัน คือ การควบคุมคุณภาพการศึกษา การตรวจสอบทบทวน และปรับปรุงคุณภาพการศึกษา และการประเมินเพื่อรับรองคุณภาพการศึกษา ซึ่งมีสาระสำคัญดังต่อไปนี้

3.4.1 การควบคุมคุณภาพการศึกษา (quantity control) คือกระบวนการพัฒนาหรือดำเนินงานเพื่อการเข้าสู่คุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษา ประกอบด้วย การดำเนินงาน 2 ขั้นตอน คือ

1) การกำหนดมาตรฐานการศึกษา(educational standards) เป็นการดำเนินงานเพื่อให้ได้มาตรฐานการศึกษาทั้งด้านผลผลิต (output) ปัจจัย (input) และกระบวนการ (process) ซึ่งจะใช้เป็นกรอบแนวทางในการพัฒนาการศึกษาให้มีคุณภาพ และการประกันคุณภาพการศึกษา

2) การพัฒนาเข้าสู่มาตรฐานการศึกษาเป็นการดำเนินงานเพื่อพัฒนาปัจจัยทางการศึกษาต่าง ๆ ที่มีผลต่อคุณภาพการศึกษาให้ได้มาตรฐานตามที่กำหนดไว้

3.4.2 การตรวจสอบ ทบทวน และปรับปรุงคุณภาพการศึกษา (internal quality audit and intervention) หมายถึง กระบวนการพัฒนา หรือแนวดำเนินงานเพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศ (information) ในการปรับปรุงคุณภาพการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดไว้ ประกอบด้วยการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน คือ

1) การตรวจสอบคุณภาพการศึกษภายในสถานศึกษา เป็นการดำเนินการเพื่อประเมินความก้าวหน้าของการจัดการศึกษา โดยให้สถานศึกษาประเมินตนเอง (School Self Evaluation) เพื่อการปรับปรุงและพัฒนา แล้วจัดทำรายงานผลการจัดการศึกษาเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

2) การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษาเป็นการดำเนินงานของเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อตรวจสอบ และควบคุมคุณภาพการศึกษิตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดแล้วจัดทำรายงานผลการจัดการศึกษาเสนอต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชน

3) การกำหนดแนวทางปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพการศึกษิตามการดำเนินงานของสถานศึกษาเมื่อทราบผลการสอบ และประเมินตนเองทั้ง 2 ระดับ นำสารสนเทศที่ได้จากการประเมินมาประกอบการพิจารณาตัดสินใจวางแผนพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพตามที่สถานศึกษาได้กำหนดมาตรฐานการศึกษาไว้

3.4.3 การประเมิน และรับรองคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา (quantity accreditation) หมายถึง กระบวนการพัฒนาหรือแนวดำเนินงานในการประเมินคุณภาพการศึกษา โดยมุ่งการรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษาซึ่งเป็นการดำเนินงานของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา หรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรอง สำหรับสถานศึกษาที่ผ่านการประเมินจะได้ไปรับรองมาตรฐานการศึกษาหรือคุณภาพการศึกษาจากหน่วยงานที่ให้การรับรอง และให้สถานศึกษาเฝ้าระวังรักษาคุณภาพการศึกษิตามมาตรฐานการศึกษาตลอดระยะเวลาที่ได้การรับรองมาตรฐานคุณภาพการศึกษา

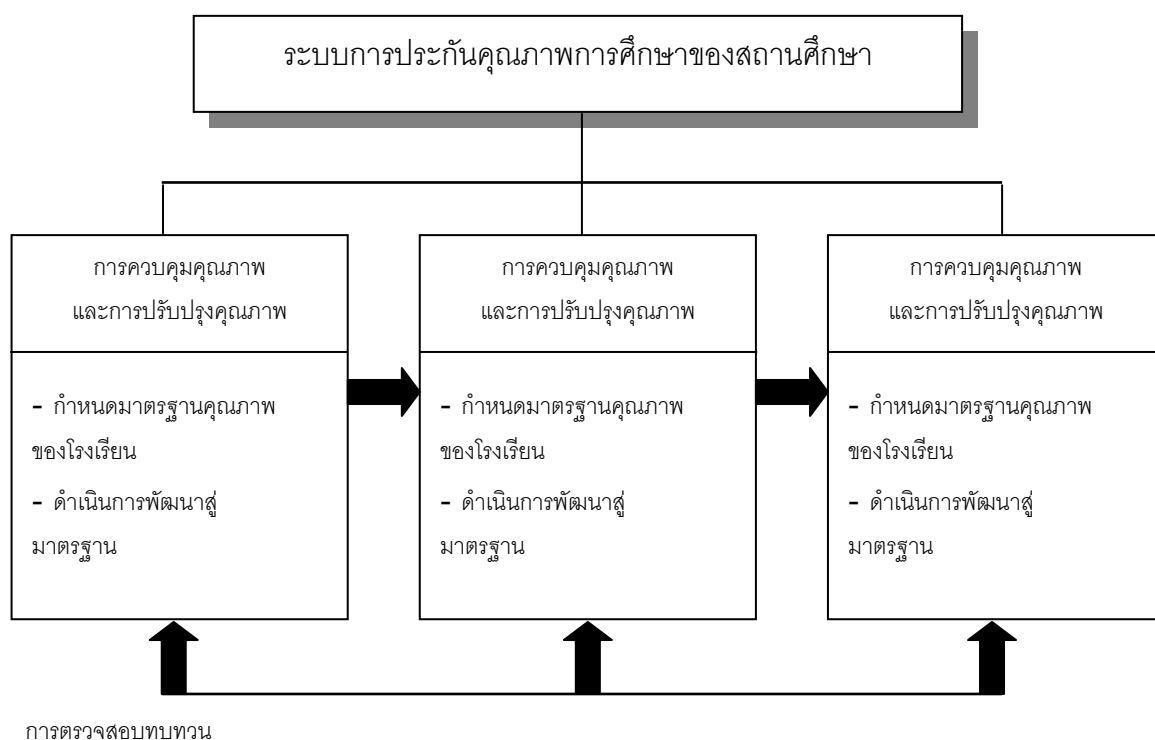
สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2543, หน้า 7) ได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับระบบการประกันคุณภาพทางการศึกษา ว่าระบบการประกันคุณภาพทางการศึกษาที่ได้มีการพัฒนากันอยู่ขณะนี้ มีแนวคิดเพื่อส่งเสริม และเสนอแนวทางเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา โดยมีการดำเนินงาน 3 ขั้นตอน ดังนี้

1. การควบคุมคุณภาพ เป็นการกำหนดมาตรฐานคุณภาพ และการพัฒนาสถานศึกษา ให้เข้าสู่มาตรฐานที่กำหนด
2. การตรวจสอบคุณภาพ เป็นการตรวจสอบ และติดตามผลการดำเนินงานให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด
3. การประเมินคุณภาพ เป็นการประเมินคุณภาพของสถานศึกษา โดยหน่วยงานที่กำกับดูแลในเขตพื้นที่ และหน่วยงานต้นสังกัดในส่วนกลาง ซึ่งถึงแม้จะเป็นบุคคลภายนอก แต่ก็ถือว่าการประเมินภายใน การดำเนินการโดยหน่วยงานที่อยู่ในสายการบริหารการศึกษา ซึ่งจะดำเนินการตรวจเยี่ยม และประเมินสถานศึกษาเป็นระยะๆ ตามที่กำหนดโดยหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้ความช่วยเหลือ และส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพอันเป็นการเตรียมความพร้อมก่อนรับการประเมินภายนอกจากสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา ซึ่งเป็นองค์การมหาชน

Murgatroyd and Morgan (1994, หน้า 45 อ้างอิงใน พรสุข กลับส่ง, 2548, หน้า 23) ได้จำแนกลักษณะเด่นของการประกันคุณภาพทางการศึกษาไว้ 5 ประการ คือ

1. มาตรฐานการศึกษากำหนดโดยผู้เชี่ยวชาญภายนอก
2. มาตรฐานเขียนในรูปของความคาดหวังที่โรงเรียนจะต้องบรรลุถึง
3. มาตรฐานต้องสามารถประเมินได้โดยใช้เกณฑ์ที่เป็นปรนัย
4. มาตรฐานต้องใช้อย่างเสมอภาคไม่มีการยกเว้นโดยปราศจากเหตุผลสมควร
5. การประกันคุณภาพการศึกษาจะประกอบด้วยการตรวจสอบ และทบทวนการทดสอบด้วยแบบทดสอบมาตรฐาน และการประเมินคุณภาพการศึกษา

จากองค์ประกอบหลักของการประกันคุณภาพการศึกษา แสดงโดยโครงสร้างของการประกันคุณภาพการศึกษาได้ดังแผนภาพ 1

ภาพ 1 แสดงโครงสร้างของการประกันคุณภาพการศึกษา

ที่มา: ธีรพล, 2545, หน้า 17

5.1 การประกันคุณภาพภายใน

ตามที่พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 กำหนดให้สถานศึกษาดำเนินการเกี่ยวกับการประกันคุณภาพ เพื่อพัฒนาคุณภาพทางการศึกษา ดังนี้

หมวด 6 มาตรา 48 ให้หน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา และให้ถือว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่องโดยมีการจัดทำรายงานประจำปีเสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และเปิดเผยต่อสาธารณชน เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษา และเพื่อรองรับการประกันคุณภาพภายนอก

การประกันคุณภาพภายในเป็นสิ่งที่สถานศึกษาทุกแห่งต้องปฏิบัติเพื่อพัฒนาการศึกษาของสถานศึกษา และเพื่อให้เป็นไปตามสาระในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2546, หน้า 6) ได้แนะแนวทางในการดำเนินการให้ครอบคลุม โดยมีหลักการ ดังนี้

1. สถานศึกษาจะต้องดำเนินการประกันคุณภาพภายในเป็นประจำทุกปี โดยเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปีการศึกษา 2543

2. ให้ถือว่า การประกันคุณภาพภายในเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหาร การศึกษาที่ต้องดำเนินการอย่างต่อเนื่อง ซึ่งประกอบด้วย การวางแผนการดำเนินงาน การประเมินผล และการปรับปรุงการดำเนินงาน ในสถานศึกษาต้องจัดทำแผนพัฒนาการศึกษา ที่สอดคล้องกับความมุ่งหมาย และหลักการตามที่กำหนดในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ มาตรฐานการศึกษา และเป้าหมาย ปรัชญา ธรรมนุญสถานศึกษา กำหนดระยะเวลา ในการดำเนินงานให้ชัดเจนติดตามผลอย่างต่อเนื่อง และนำผลการประเมินมาใช้ปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา

3. การดำเนินการประกันคุณภาพภายในทุกชั้นตอน ควรเป็นการประสานงาน และการมีส่วนร่วมของทุกกลุ่มทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บุคลากรในสถานศึกษา กรรมการ สถานศึกษาผู้ปกครอง บุคลากรของหน่วยงาน และองค์กรต่างๆ ในชุมชน และเขตพื้นที่การศึกษา และภูมิภาคเพื่อให้สอดคล้องกับหลักการที่ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา ตามมาตรา 8 ของพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ

4. สถานศึกษาควรจัดทำรายงานผลการประกันคุณภาพภายในให้เรียบร้อย ก่อนเริ่มปีการศึกษาใหม่ของทุกปี โดยแสดงผลการประเมินคุณภาพการศึกษา แนวทาง หรือ แผนงานในการปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพการศึกษาในปีการศึกษาต่อไป แล้วเสนอต่อหน่วยงาน ต้นสังกัดหน่วยงานที่เกี่ยวข้องตามที่กระทรวงกำหนด และสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมิน คุณภาพการศึกษา และสาธารณชน โดยจัดทำรายงาน โดยสรุป ปิดประกาศไว้ที่สถานศึกษา แจงให้ผู้ปกครอง และเผยแพร่ต่อสาธารณชนได้รับทราบ รวมทั้งมีรายงานที่มีรายละเอียดครบถ้วน ที่พร้อมจะให้ผู้ที่สนใจขอดูได้ตลอดเวลาการประกันคุณภาพภายในจึงมีความสัมพันธ์กับ การพัฒนาสถานศึกษาโดยตรงที่ต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง และผลจากการปฏิบัติจะนำไปสู่ การปรับปรุงคุณภาพของสถานศึกษา ซึ่งได้มีการให้ความหมายเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายใน พอสรุปได้ดังนี้

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2542ข, หน้า 15) ให้ความหมาย การประกันคุณภาพภายในเป็นการประเมินผล และการติดตามตรวจสอบคุณภาพ และมาตรฐาน การศึกษาของสถานศึกษาจากภายใน โดยบุคลากรของสถานศึกษานั้นเอง หรือโดยหน่วยงาน ต้นสังกัดที่มีหน้าที่กำกับดูแลสถานศึกษานั้น

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545ก, หน้า 18) ได้กล่าวว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา คือ งานที่สถานศึกษาปฏิบัติอยู่นำมาจัดให้เป็นระบบที่ชัดเจน เพื่อให้เกิดการปฏิบัติงานที่ได้มาตรฐานเชื่อถือได้สม่ำเสมอ และต่อเนื่อง สร้างความมั่นใจต่อสังคม ได้ว่าสถานศึกษามีศักยภาพในการจัดการศึกษา รายงานต่อสาธารณชนได้ว่า ผู้เรียนของสถานศึกษาได้รับการเรียนรู้หรือไม่ เพียงใด ใช้วิธีการใดในการพัฒนาผู้เรียน และทราบได้อย่างไรว่า ผู้เรียนทุกคนเกิดการเรียนรู้ ตลอดจนถึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงอะไรอีกบ้างเพื่อให้ผู้เรียนทุกคนมีผลสัมฤทธิ์ที่เชียบสูงขึ้นสามารถบรรลุตามมาตรฐานที่สถานศึกษากำหนด

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2546, หน้า 9) ได้กล่าวว่า การประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการที่บุคลากรทุกฝ่ายในสถานศึกษา ร่วมกันวางแผน กำหนดเป้าหมาย และวิธีการลงมือทำ ตามแผนในทุกขั้นตอน มีการบันทึกข้อมูลเพื่อร่วมกัน ตรวจสอบผลงานหาจุดเด่น จุดที่ต้องปรับปรุงแล้ว ร่วมกันปรับปรุงแผนงานนั้นๆ โดยมุ่งหวังให้มีประสิทธิภาพในการบริหารจัดการสถานศึกษาที่เน้นคุณภาพของผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นระบบที่สร้างความเป็นน้ำหนึ่งใจเดียวกันภายในสถานศึกษา เกิดความรู้สึกว่าเป็นงานปกติ เป็นการมองเห็น และประเมินตนเอง ซึ่งจะทำให้สถานศึกษามีฐานข้อมูลที่มั่นคงเป็นจริง พร้อมเสนอต่อการตรวจสอบจากหน่วยงานภายนอก

จากความหมายของการประกันคุณภาพภายในที่ได้เสนอข้างต้น พอจะสรุปได้ว่าการประกันคุณภาพภายในเป็นกลไกสำคัญที่ทำให้การบริหารสถานศึกษามีคุณภาพ บนหลักการการมีส่วนร่วมของบุคลากรภายในสถานศึกษา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับสถานศึกษานั้นๆ ที่มีการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ และต่อเนื่องเพื่อให้สังคม ผู้ปกครองมั่นใจว่า ผู้เรียนทุกคนมีความรู้ความสามารถตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนดอย่างแท้จริง

5.1.1 หลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายใน

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2546, หน้า 11) ได้กำหนดหลักการสำคัญของการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษาไว้ว่า

1) จุดมุ่งหมายของการประกันคุณภาพภายใน คือ การที่สถานศึกษา ร่วมกันพัฒนาปรับปรุงคุณภาพให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษา ไม่ใช่การจับผิด หรือทำให้บุคลากรเสียหน้าโดยเป้าหมายที่สำคัญอยู่ที่การพัฒนาคุณภาพให้เกิดขึ้นกับผู้เรียนให้เป็นไปตามมาตรฐาน

2) การที่จะดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายตามข้อ 1 ต้องทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการบริหารจัดการ และการทำงานของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษาไม่ใช่เป็นกระบวนการที่แยกส่วนมาจากการดำเนินงานตามปกติของสถานศึกษา

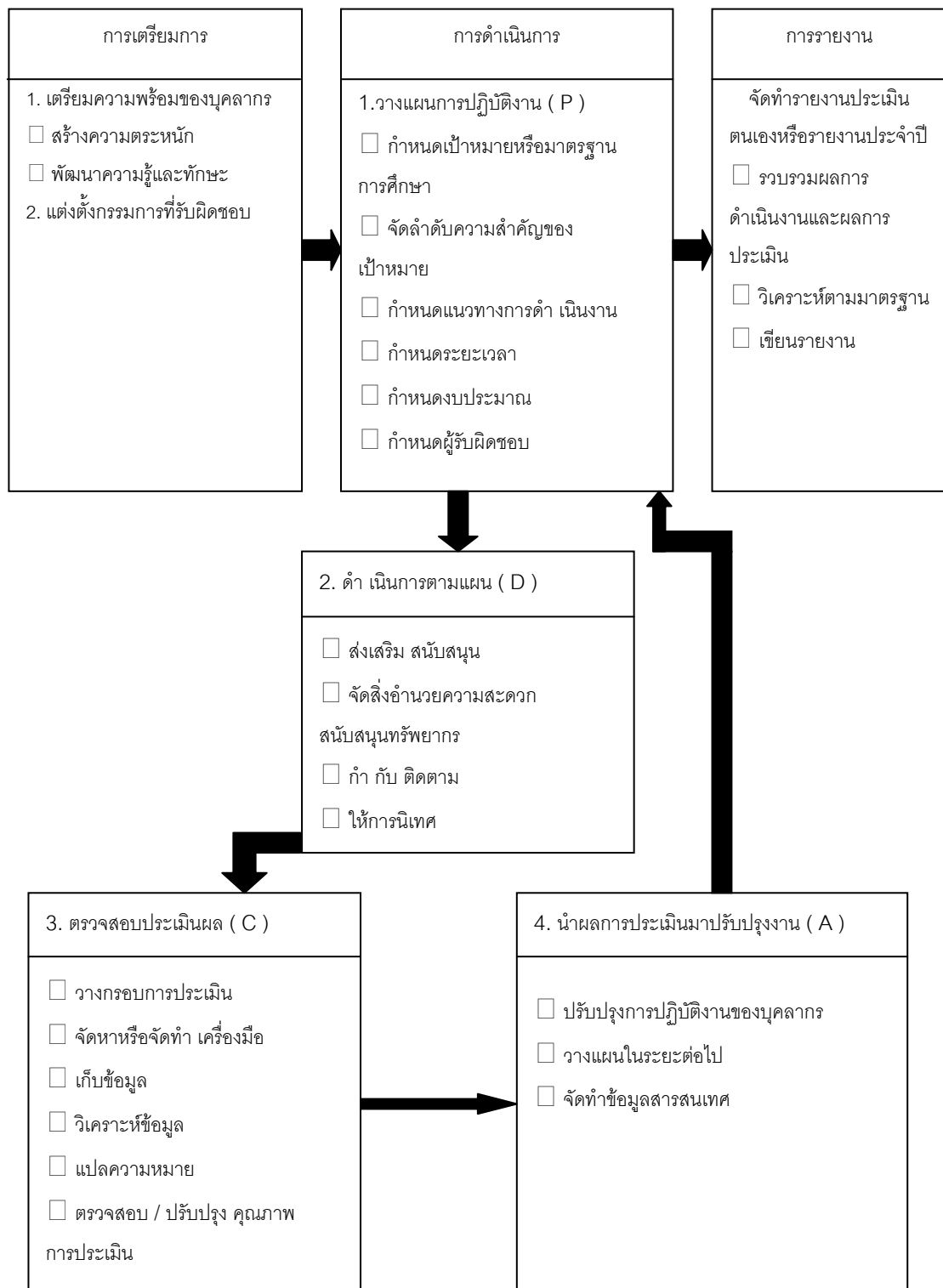
3) การประกันคุณภาพเป็นหน้าที่ของบุคลากรทุกคนในสถานศึกษา ไม่ว่าจะเป็นผู้บริหารครู อาจารย์ และบุคลากรอื่นๆ ในสถานศึกษา โดยในการดำเนินงานจะต้องให้ผู้ที่เกี่ยวข้อง เช่นผู้เรียน ชุมชน เขตพื้นที่ หรือหน่วยงานที่กำกับดูแลเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนด เป้าหมายวางแผน ติดตามประเมินผล พัฒนาปรับปรุง ช่วยกันคิด ช่วยกันทำ ช่วยกันผลักดันให้สถานศึกษามีคุณภาพ เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการศึกษาที่ดีมีคุณภาพเป็นไปตามความต้องการของผู้ปกครอง สังคม และประเทศชาติ เป็นการบริหารแบบมีส่วนร่วม

5.1.2 ขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

ระบบการประกันคุณภาพภายในเป็นเรื่องเดียวกับกระบวนการบริหารงานอย่างมีคุณภาพหรือวงจร PDCA ที่ผู้บริหารทราบกันดีอยู่แล้ว การประกันคุณภาพภายในจึงไม่ใช่เรื่องใหม่ และจะต้องเป็นการทำงานตามปกติของสถานศึกษา แต่จะเป็นระบบที่ผสมผสานอยู่ในกระบวนการบริหารและการจัดการศึกษาของสถานศึกษาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายใน จะต้องคำนึงถึงเงื่อนไขสำคัญที่ทำให้ประสบความสำเร็จในการดำเนินงาน ซึ่งได้แก่ ผู้บริหารจะต้องมีความตระหนัก เข้ามามีส่วนร่วมส่งเสริมสนับสนุน และร่วมคิดร่วมทำ รวมทั้งต้องมีการทำงานเป็นทีม

การดำเนินการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาตามเงื่อนไขข้างต้น บุคลากรทุกคนในสถานศึกษา และผู้เกี่ยวข้องต้องร่วมกันวางแผน ร่วมกันปฏิบัติ ร่วมกันตรวจสอบ และร่วมกันปรับปรุง โดยมีขั้นตอนการดำเนินงานทั้งหมดและแนวทางการดำเนินงานในแต่ละขั้นตอน ดังแผนภาพ 2

ภาพ 2 แสดงขั้นตอนการดำเนินการประกันคุณภาพภายใน

5.2 การประกันคุณภาพภายนอก

นักวิชาการให้ความหมายเกี่ยวกับการประกันคุณภาพภายนอกไว้หลายๆ ท่าน ซึ่งส่วนใหญ่แล้วจะให้ความหมายตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ฉบับปรับปรุงแก้ไข พ.ศ. 2545 ดังนี้

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2542ข, หน้า 15) และสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา (2546, หน้า 70) กล่าวไว้ว่า การประกันคุณภาพภายนอกเป็นการประเมินผลและการติดตามตรวจสอบคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาจากภายนอก โดยสำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษาหรือบุคคลหรือหน่วยงานภายนอกที่สำนักงานดังกล่าวรับรองเพื่อเป็นการประกันคุณภาพ และให้มีการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา

5.3 ระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เป็นระบบที่สถานศึกษาร่วมมือกับชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ภายใต้การกำกับดูแล และสนับสนุนส่งเสริมของหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อสร้างความมั่นใจที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักวิชา ข้อมูล หลักฐานที่ตรวจสอบได้ และการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องว่า ผู้เรียนทุกคนจะได้รับบริการด้านการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษา เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถ และคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามที่กำหนดในมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการได้ดำเนินการศึกษา และพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน พร้อมทั้งทดลองระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาร่วมกับเขตการศึกษาจังหวัด และสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกสังกัด โดยผ่านการรับฟังความคิดเห็นจากผู้บริหารการศึกษาทุกระดับ ศึกษานิเทศก์ นักวิชาการทุกสังกัด และนำเสนอคณะกรรมการปฏิรูปการศึกษา และคณะกรรมการบริหารคุณภาพ และวิชาการของกระทรวงศึกษาธิการพิจารณาเห็นชอบแล้ว กระทรวงศึกษาธิการจึงกำหนดระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานไว้ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2546, หน้า 35-39)

ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการกำหนดให้หน่วยงานต้นสังกัด และสถานศึกษาจัดให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อสร้างความมั่นใจให้ผู้เกี่ยวข้องว่าผู้เรียนทุกคนจะได้รับการศึกษาที่มีคุณภาพจากสถานศึกษา เพื่อการพัฒนาความรู้ความสามารถ

1. การจัดระบบบริหาร และสารสนเทศ
2. การพัฒนามาตรฐานการศึกษา
3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
5. การตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษา
6. การประเมินคุณภาพการศึกษาประจำปี
7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี
8. การผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

การดำเนินการตามนี้ให้สถานศึกษายึดหลักการมีส่วนร่วมของชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยการส่งเสริม สนับสนุน และกำกับดูแลของหน่วยงานต้นสังกัด

หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษา

กระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำประกาศกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง ระบบ หลักเกณฑ์ และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน และปฐมวัย ในสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (2546, หน้า 35- 39) ไว้ดังนี้

1. ให้สถานศึกษาจัดโครงสร้างการบริหารจัดการที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษาตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
2. ให้สถานศึกษาแต่งตั้งคณะกรรมการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้มีอำนาจหน้าที่ ดังนี้
  - 2.1 กำหนดแนวทาง และวิธีการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
  - 2.2 กำกับ ติดตาม และให้ความเห็น และข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
  - 2.3 เสนอสถานศึกษาแต่งตั้งบุคคลทำหน้าที่ตรวจสอบ ทบทวน และรายงานคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา
3. ให้สถานศึกษาจัดระบบสารสนเทศที่มีข้อมูลอย่างเพียงพอต่อการดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

4. ให้สถานศึกษากำหนดมาตรฐานการศึกษาระดับสถานศึกษาที่ครอบคลุม สาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับสภาพผู้เรียน สถานศึกษาท้องถิ่น และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐาน

5. ให้สถานศึกษาจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา โดยคำนึงถึงหลัก และครอบคลุมในเรื่องต่อไปนี้

5.1 เป็นแผนยุทธศาสตร์ที่ใช้ข้อมูลจากการวิเคราะห์สภาพปัญหา และความจำเป็น อย่างเป็นระบบ และมีแผนปฏิบัติการประจำปีรองรับ

5.2 กำหนดวิสัยทัศน์ ภารกิจ เป้าหมาย และสภาพความสำเร็จของการพัฒนา ไว้อย่างต่อเนื่องชัดเจน และเป็นรูปธรรม

5.3 กำหนดวิธีการดำเนินงานที่มีหลักวิชา หรือผลการวิจัยหรือข้อมูลเชิงประจักษ์ ที่อ้างอิงได้ให้ครอบคลุมการพัฒนาด้านการจัดประสบการณ์เรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ การส่งเสริม การเรียนรู้ การวัดผล และประเมินผล การพัฒนาบุคลากร และการบริหารจัดการเพื่อนำไปสู่ เป้าหมายที่กำหนดไว้

5.4 กำหนดแหล่งวิทยากรภายนอกที่ให้การสนับสนุนทางวิชาการ

5.5 กำหนดบทบาทหน้าที่ให้บุคลากรของสถานศึกษาทุกคน รวมทั้งผู้เรียน รับผิดชอบ และดำเนินงานตามที่กำหนดไว้อย่างมีประสิทธิภาพ

5.6 กำหนดบทบาทหน้าที่และแนวทางให้บิดา มารดา ผู้ปกครอง และบุคลากร ในชุมชน เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ

5.7 กำหนดการจัดงบประมาณ และการใช้ทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพ

6. ให้สถานศึกษาดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา รวมทั้งมีการกำกับ ติดตามการดำเนินงานให้เป็นไปอย่างต่อเนื่องและบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้

7. ให้คณะบุคคลตามข้อ 2 (2.3) ดำเนินการตรวจสอบ ทบทวน และรายงาน การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาสำหรับการตรวจสอบ และ ทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้ใช้วิธีการที่หลากหลาย และเหมาะสม เช่น การสังเกตพฤติกรรม และกระบวนการทำงาน กระบวนการจัดการเรียนการสอน การสอบถาม การสัมภาษณ์ การพิจารณาหลักฐานร่องรอยการปฏิบัติงาน ตัวอย่างผลงาน และเพิ่มสะสมงาน ตลอดจนการใช้แบบสำรวจ แบบสอบถามแบบทดสอบ และแบบวัดมาตรฐาน เป็นต้น การตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง เพื่อนำผลไปใช้ในการปรับปรุง และพัฒนาคุณภาพการศึกษา

8. ให้สถานศึกษาจัดให้ผู้เรียนทุกคนในทุกระดับช่วงชั้นที่หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานกำหนด

9. ได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลัก และคุณลักษณะที่สำคัญด้วยเครื่องมือมาตรฐาน

10. ให้สถานศึกษาจัดทำรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี โดยระบุความสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา พร้อมหลักฐานข้อมูลและผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ตามข้อ 8 เสนอต่อหน่วยงานต้นสังกัด หน่วยงานที่เกี่ยวข้องและสาธารณชน

11. ให้หน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานต้นสังกัดระดับจังหวัด ส่งเสริมสนับสนุนและร่วมดำเนินการตามระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ดังนี้

11.1 จัดระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาให้มีประสิทธิภาพ

11.2 จัดให้มีการกำหนดสาระการเรียนรู้ กระบวนการเรียนรู้ และผลการเรียนรู้ในวิชาแกนหลักของสถานศึกษาร่วมกันเป็นรายปี / รายภาค

11.3 จัดให้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลัก และคุณลักษณะที่สำคัญด้วยเครื่องมือมาตรฐาน

12. ให้หน่วยงานต้นสังกัดระดับจังหวัด ดำเนินการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพสถานศึกษาอย่างน้อยหนึ่งครั้งในทุกสามปี และรายงานผลให้สถานศึกษาและหน่วยงานต้นสังกัดทราบ ทั้งนี้ การตรวจสอบ และทบทวนให้เป็นไปตามข้อ 7 โดยอนุโลม

13. ให้หน่วยงานต้นสังกัดศึกษา วิเคราะห์ วิจัย และเผยแพร่นวัตกรรมเกี่ยวกับรูปแบบและเทคนิควิธีการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาอย่างต่อเนื่อง รวมทั้งกำกับสนับสนุน ส่งเสริม ติดตาม ประเมินผล และผดุงประสิทธิภาพของระบบการประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาด้วย

ขั้นตอนการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษา

การดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษานั้น สามารถแบ่งขั้นตอนที่สำคัญและการนำวงจรคุณภาพ (P-D-C-A) มาปรับใช้เป็น 6 ขั้นตอน (ณัฐพล, 2545, หน้า 18-31) ดังนี้

1. การศึกษาและการเตรียมการ (P) ซึ่งได้แก่ การแต่งตั้งคณะทำงาน ให้ความรู้แก่ครูและบุคลากร กำหนดรูปแบบหรือระบบการประกันคุณภาพ สร้างสื่อ เครื่องมือและเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพ

2. การวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา (P) โดยการจัดทำข้อมูลพื้นฐาน และสารสนเทศทางการศึกษา จัดทำมาตรฐานคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา จัดทำ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปี จัดทำมาตรฐานการปฏิบัติงาน

3. การนำแผนปฏิบัติไปสู่การปฏิบัติ (D) โดยการทบทวนทำความเข้าใจ แผนการประกันคุณภาพการศึกษา การพัฒนาบุคลากรสนับสนุนให้ทุกคนได้รับการพัฒนา และปรับปรุงวิธีการทำงานของตนเองและทีม

4. ดำเนินการตรวจสอบ ทบทวนคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน โดยการแต่งตั้ง คณะกรรมการวางระบบการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษา แล้วจัดรวบรวมข้อมูล สำหรับการรายงานผลการดำเนินการ

5. การปรับปรุงและพัฒนา (A) โดยดำเนินการปรับปรุง และพัฒนามาตรฐานคุณภาพ การศึกษา จัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีถัดไปเพื่อยกระดับคุณภาพให้สูงกว่ามาตรฐานเริ่มต้น ปรับปรุง และพัฒนามาตรฐานการปฏิบัติงาน

6. การเตรียมการรับการประเมินจากหน่วยงานภายนอก ซึ่งโรงเรียนจะต้องดำเนินการ เขียนรายงานผลการประเมินตนเองของโรงเรียน แล้วจึงเข้าสู่กระบวนการเตรียมรับการประเมิน

1. การจัดระบบบริหาร และสารสนเทศ

นักวิชาการและหน่วยงานราชการได้ให้ความหมายของระบบสารสนเทศไว้ หลายประการดังนี้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545ข, หน้า 20) ให้ความหมายของระบบ สารสนเทศหมายถึง กระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูล การประมวลผลข้อมูล ให้อยู่ในรูปสารสนเทศ ที่เป็นประโยชน์สูงสุด และการจัดเก็บรักษาอย่างมีระบบเพื่อสะดวกต่อการนำไปใช้

เกรียงศักดิ์ และคณะ (2544, หน้า 1) กล่าวว่า สารสนเทศคือข้อมูลที่ได้ผ่าน การประมวลผลหรือการวิเคราะห์แล้วอยู่ในรูปแบบที่มีความหมาย สามารถนำไปประกอบ การตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ได้ตามวัตถุประสงค์

กรมสามัญศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ (2538, หน้า 13) ให้ความหมายของ สารสนเทศว่า สารสนเทศหรือสารสนเทศคือข้อมูลซึ่งได้ถูกกระทำให้มีความสัมพันธ์หรือ มีความหมายนำมาใช้ประโยชน์ได้เป็นข้อมูลที่สามารถใช้ประกอบการตัดสินใจของผู้บริหารได้

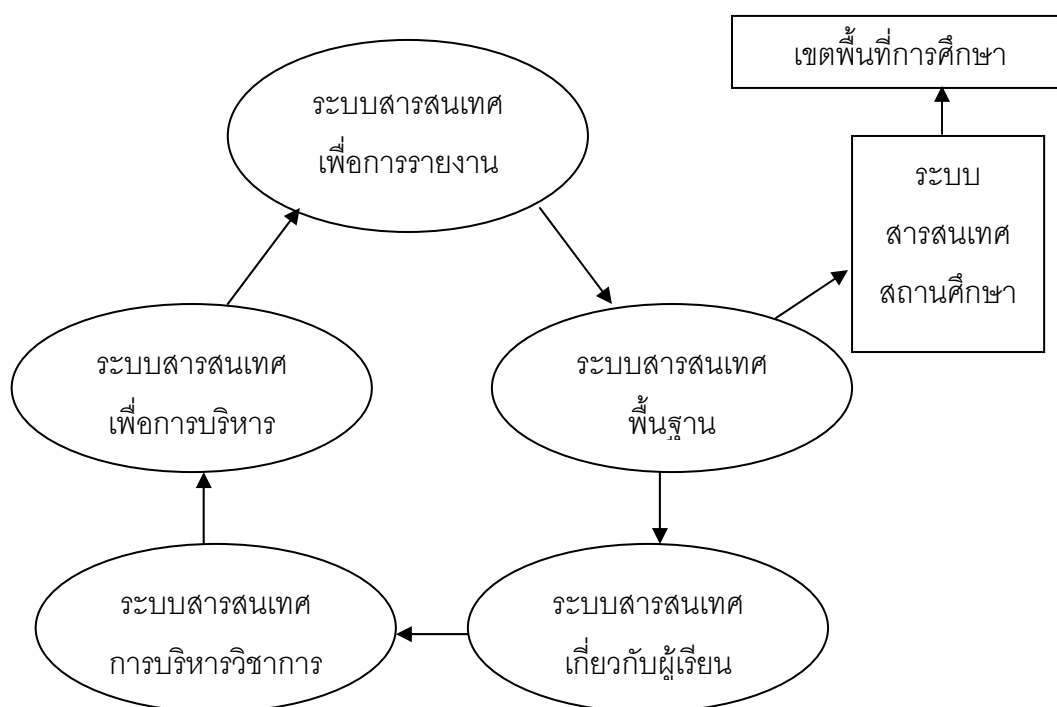
ดังนั้น สรุปได้ว่า สารสนเทศ คือ ข้อมูลที่ได้ทำการประมวลผล และวิเคราะห์ในเชิง วิทยาศาสตร์ ที่มีความสมเหตุสมผล ซึ่งผู้บริหารนำไปใช้เป็นข้อมูลในการตัดสินใจเพื่อการบริหาร นั้นเอง

สถานศึกษาที่มีระบบสารสนเทศที่สมบูรณ์ ครบถ้วน เป็นปัจจุบัน เรียกใช้ได้สะดวก และตรงตามความต้องการ จะทำให้สถานศึกษานั้นสามารถดำเนินการพัฒนาคุณภาพของการจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างความมั่นใจที่ตั้งอยู่บนรากฐานของหลักการหลักวิชา หลักฐานข้อเท็จจริงที่ตรวจสอบได้ มีกระบวนการวิเคราะห์ตามหลักวิทยาศาสตร์ มีความสมเหตุสมผล ซึ่งสารสนเทศสามารถนำไปประกอบการตัดสินใจ การวางแผนดำเนินงานการพัฒนา แนวความคิด และสร้างทางเลือกใหม่ๆ ได้

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545ข, หน้า 9) ได้กล่าวถึงสารสนเทศที่มีคุณภาพไว้ว่าแม้ว่าจะยอมรับกันว่าข้อมูล และสารสนเทศเป็นสิ่งจำเป็น และเป็นเครื่องมือในการบริหาร และดำเนินงานทางการศึกษา แต่นั่นหมายถึงข้อมูล และสารสนเทศนั้นจะต้องมีคุณภาพ ทั้งความถูกต้องเชื่อถือได้ และเป็นปัจจุบัน สามารถตอบสนองผู้ใช้ได้ทัน การสร้างระบบสารสนเทศจึงต้องคำนึงถึงปัจจัยต่อไปนี้

1. มีการตรวจสอบความถูกต้อง (verifiability)
2. มีความถูกต้องแม่นยำ (accuracy)
3. มีความสมบูรณ์ และครอบคลุม (comprehensiveness) เพียงพอที่จะใช้ตัดสินใจ
4. มีความชัดเจน (clarity) ไม่ต้องตีความ แต่มีความกะทัดรัดได้ใจความ
5. มีความเกี่ยวข้องตรงต่อความต้องการของผู้ใช้ (relevance)
6. มีความยืดหยุ่น (flexibility) ปรับใช้ได้หลายสถานการณ์
7. ใช้ได้ง่าย รวดเร็ว (accessibility)
8. สามารถจัดระบบตั้งแต่การเตรียมข้อมูลนำเข้า การประมวลผล และนำผลรายงานในเวลาทันต่อเหตุการณ์ (timeliness)

จากทุกภารกิจของสถานศึกษามีความจำเป็นต้องใช้ข้อมูลสารสนเทศ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความคล่องตัวในการพัฒนาคุณภาพแต่ละระดับผู้บริหารจนถึงระดับผู้ปฏิบัติ กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545ข, หน้า 15-16) ได้เสนอการจัดระบบสารสนเทศภายในสถานศึกษา เพื่อเหมาะกับการนำไปใช้ เป็นระบบย่อยๆ ดังแผนภาพ 3

ภาพ 3 แสดงระบบสารสนเทศของสถานศึกษา

ที่มา: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 15

1.1 ระบบสารสนเทศของสถานศึกษา

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545, หน้า 15-16) ได้เสนอรายละเอียดการจัดระบบสารสนเทศภายในสถานศึกษาเพื่อเหมาะกับการนำไปใช้เป็นระบบย่อยๆ ดังนี้คือ

1.1.1 ระบบสารสนเทศพื้นฐานของสถานศึกษา ประกอบด้วยข้อมูลสารสนเทศที่เกี่ยวข้องกับภาพรวมของสถานศึกษา สภาพเศรษฐกิจ การเมือง สังคม ความต้องการของชุมชน สภาพการบริหารและการจัดการตามโครงสร้างและภารกิจ เช่น ปฏิทินปฏิบัติงานของสถานศึกษา กิจกรรมประจำวันของสถานศึกษา ระบบเอกสารที่จำเป็นในสถานศึกษา เป็นต้น

1.1.2 ระบบสารสนเทศเกี่ยวกับผู้เรียน เป็นระบบสารสนเทศที่รวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับผู้เรียนทั้งหมด สารสนเทศส่วนนี้เกิดจากผู้สอนหรือผู้ปฏิบัติงานเป็นส่วนใหญ่ เช่น ผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน จำแนกเป็นรายชั้น รายปี ผลการประเมินคุณภาพผู้เรียน รายงานผลความก้าวหน้าของผู้เรียน ผลงานของผู้เรียน เทคนิคการเรียนรู้ของผู้เรียน เป็นต้น

1.1.3 ระบบสารสนเทศการบริหารวิชาการ เป็นการจักระบบสารสนเทศเกี่ยวกับหลักสูตร และการเรียนการสอน การวัด และการประเมินผล การพัฒนากิจกรรมแนะแนว และการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เช่น การมีส่วนร่วมในการจัดหลักสูตร และการเรียนการสอน บรรยายภาคการเรียนการสอน ความหลากหลายในวิธีการและการใช้เครื่องมือประเมินสภาพ การจัดบริการแนะแนวผลการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน เป็นต้น

1.1.4 ระบบสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ สารสนเทศประเภทนี้ต้องมีการประมวลผลรวมมีการเปรียบเทียบข้อมูลอย่างถูกต้อง และทันสมัยจึงจะมีความหมายต่อการจัดการ และการบริหารงานอย่างเต็มประสิทธิภาพ ตัวอย่างสารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ ในสถานศึกษา เช่น งานธุรการ การเงิน งานบุคลากร งานกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน งานพัฒนาแหล่งการเรียนรู้ทรัพยากรและสิ่งอำนวยความสะดวก งานอาคารสถานที่ เป็นต้น

1.1.5 ระบบสารสนเทศเพื่อการรายงาน สืบเนื่องจากการที่สถานศึกษาจะต้องรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีเพื่อรายงานต่อเขตพื้นที่การศึกษาที่รับผิดชอบ หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงรายงานผู้ปกครอง ชุมชน และสาธารณชน ให้รับทราบสารสนเทศส่วนนี้จึงเป็นการนำข้อมูล และสารสนเทศทั้ง 4 ส่วน ที่กล่าวมาข้างต้นมาสรุปเป็นภาพรวมที่เข้าใจง่าย กะทัดรัด ระบุผลสำเร็จตามสภาพ และผลการพัฒนาที่เกิดขึ้น อันได้แก่ คุณภาพด้านผู้เรียน (ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ฯลฯ) คุณภาพด้านการจัดการเรียนการสอน (การจัดทำและพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษา พัฒนาเทคนิคการสอน การสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ การวิจัยในชั้นเรียน ฯลฯ) คุณภาพด้านการบริหารจัดการ (การพัฒนาบุคลากร การบริหารการเงิน บัญชี พัสดุ ครุภัณฑ์การจัดสิ่งอำนวยความสะดวก เทคโนโลยี และห้องปฏิบัติการต่างๆ การให้บริการ และจัดสวัสดิการ รวมทั้งการจัดระบบรักษาความปลอดภัยในสถานศึกษา ฯลฯ) ด้านความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน (การจัดและพัฒนากิจกรรมร่วมกัน การให้บริการ และการรับบริการระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ผลการดำเนินงานที่เกิดประโยชน์กับชุมชน เจตคติที่ดีระหว่างสถานศึกษากับชุมชน ฯลฯ) การรายงานควรใช้ภาษา ภาพ หรือตารางที่เข้าใจง่าย

1.2 การนำระบบสารสนเทศไปใช้ในการประกันคุณภาพการศึกษา

นักวิชาการและหน่วยงานราชการได้กล่าวถึงการนำระบบสารสนเทศไปใช้ในการประกันคุณภาพการศึกษา ไว้ดังนี้

เกรียงศักดิ์ (2544, หน้า 31-34) กล่าวถึงการนำระบบสารสนเทศไปใช้ในการประกันคุณภาพการศึกษา สรุปได้ดังนี้

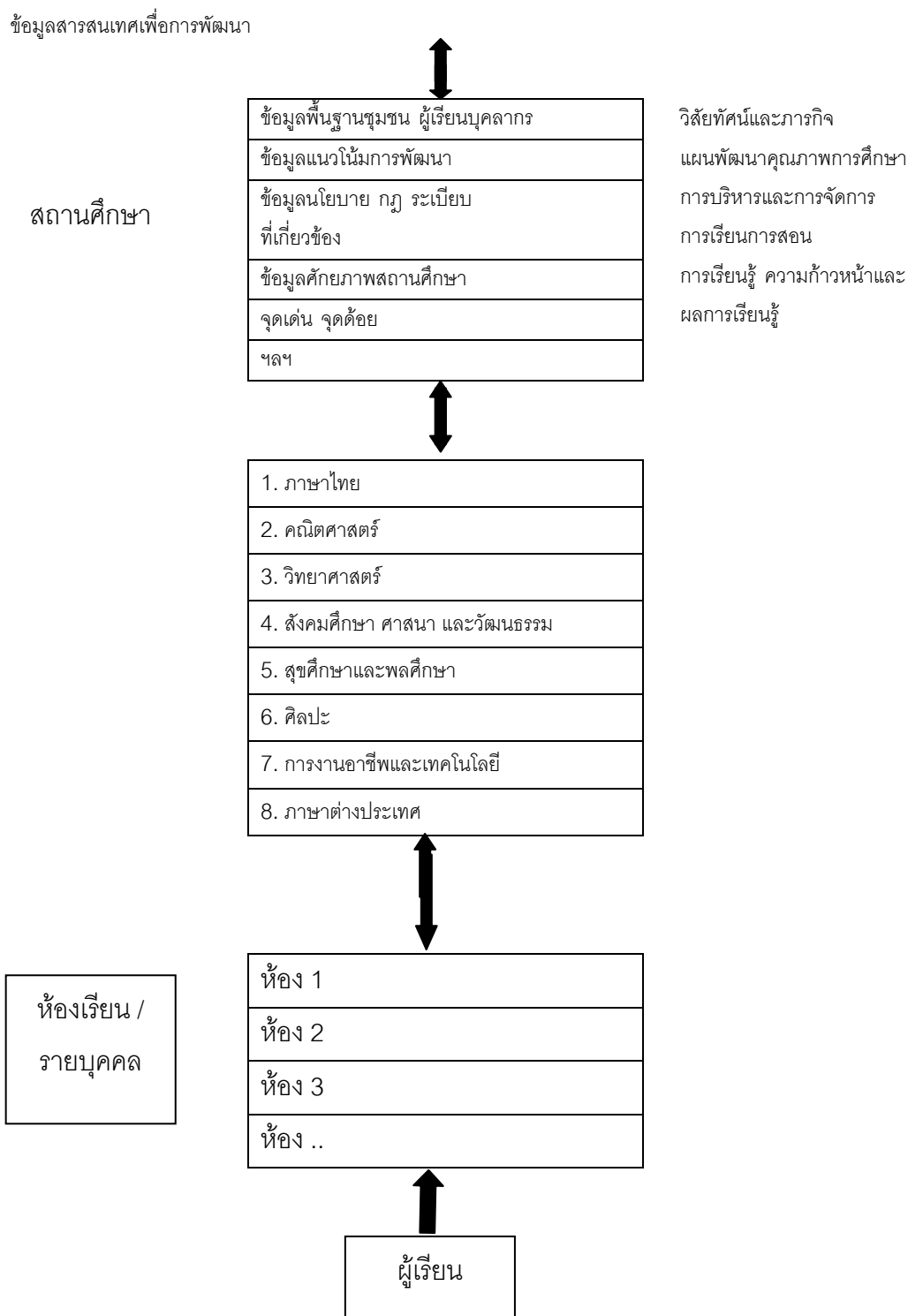
1.2.1 การนำสารสนเทศไปใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา ในการวางแผนให้สามารถดำเนินการได้อย่างมีประสิทธิภาพนั้น โรงเรียนจะต้องจัดทำข้อมูล

1.2.2 การนำสารสนเทศไปใช้ในการควบคุมคุณภาพการศึกษา ประกอบด้วย การดำเนินงาน 2 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การกำหนดมาตรฐานการศึกษา เป็นการดำเนินงาน เพื่อให้ได้มาตรฐานด้านผลผลิต ด้านกระบวนการ และด้านปัจจัย ขั้นตอนที่ 2 การพัฒนาเข้าสู่ มาตรฐานการศึกษาเป็นการดำเนินงานเพื่อพัฒนาปัจจัยทางการศึกษาต่างๆ ที่มีผลต่อคุณภาพ การศึกษาให้ได้ตามมาตรฐานที่กำหนดให้

1.2.3 การนำสารสนเทศไปใช้ในการตรวจสอบ ทบทวน และปรับปรุงคุณภาพ การศึกษาประกอบด้วยการทำงาน 3 ขั้นตอน คือ ขั้นตอนที่ 1 การตรวจสอบคุณภาพการศึกษา ภายในของสถานศึกษา ขั้นตอนที่ 2 การตรวจสอบคุณภาพการศึกษาของเขตพื้นที่การศึกษา (ต้นสังกัด) ขั้นตอนที่ 3 การกำหนดมาตรการปรับปรุงส่งเสริมคุณภาพการศึกษาที่มีคุณภาพ ไม่ถึงเกณฑ์มาตรฐานการศึกษา

1.2.4 การนำสารสนเทศไปใช้เพื่อการประเมิน และรับรองคุณภาพการศึกษา ของสถานศึกษาระบบสารสนเทศที่ดีมีประสิทธิภาพจะช่วยให้สามารถอธิบายหรือนำเสนอภาพ การจัดการศึกษาของโรงเรียนเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541, หน้า 6) ได้กล่าวถึงระบบข้อมูลสารสนเทศกับการประกันคุณภาพการศึกษา ว่าระบบข้อมูล สารสนเทศนับเป็นเรื่องสำคัญยิ่งเรื่องหนึ่งที่จะต้องดำเนินการดำเนินงาน การรวบรวม และ การวิเคราะห์เพื่อจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การจัดทำแผนพัฒนาแม่บทหรือธรรมนูญ โรงเรียน จนถึงการทำ แผนพัฒนาเข้าสู่มาตรฐาน

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545ก, หน้า 32) ได้กำหนดข้อมูล สารสนเทศเพื่อการพัฒนาผังแผนภาพ 4 ดังนี้

ภาพ 4 แสดงข้อมูลสารสนเทศเพื่อการพัฒนา

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ (2545ข, หน้า 36-37) นำเสนอตัวอย่างสารสนเทศที่จำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา ไว้ดังนี้

1. สารสนเทศพื้นฐานของสถานศึกษา
  - 1.1 ข้อมูลทั่วไปของสถานศึกษา
  - 1.2 สภาพการบริหาร และการจัดการตามโครงสร้างการบริหารและภารกิจ
  - 1.3 ศักยภาพของสถานศึกษา
  - 1.4 ความต้องการของสถานศึกษา
  - 1.5 แนวโน้มการพัฒนาท้องถิ่น
  - 1.6 แนวทางการจัดการศึกษา
  - 1.7 การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษา / คณะกรรมการนักเรียน
2. สารสนเทศที่เกี่ยวกับผู้เรียน
  - 2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน
  - 2.2 คุณลักษณะที่พึงประสงค์ของผู้เรียน
  - 2.3 ผลงาน และการแสดงออกของผู้เรียน
  - 2.4 รูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน
3. สารสนเทศเพื่อการบริหารงานวิชาการ
  - 3.1 หลักสูตร และการเรียนการสอน
  - 3.2 การวัด และการประเมินผลการเรียน
  - 3.3 การพัฒนากิจกรรมแนะแนว
  - 3.4 การจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียน
  - 3.5 การวิจัยในชั้นเรียน
4. สารสนเทศเพื่อการบริหารจัดการ
  - 4.1 สภาพ และบรรยากาศการเรียนรู้
  - 4.2 ทรัพยากร และสิ่งอำนวยความสะดวก
  - 4.3 การพัฒนาบุคลากร
  - 4.4 ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับผู้ปกครอง
5. สารสนเทศเพื่อการรายงาน
  - 5.1 คุณภาพผู้เรียน
  - 5.2 คุณภาพด้านการจัดการเรียนการสอน

5.3 คุณภาพด้านการบริหารจัดการ

5.4 ความสัมพันธ์ระหว่างสถานศึกษากับชุมชน

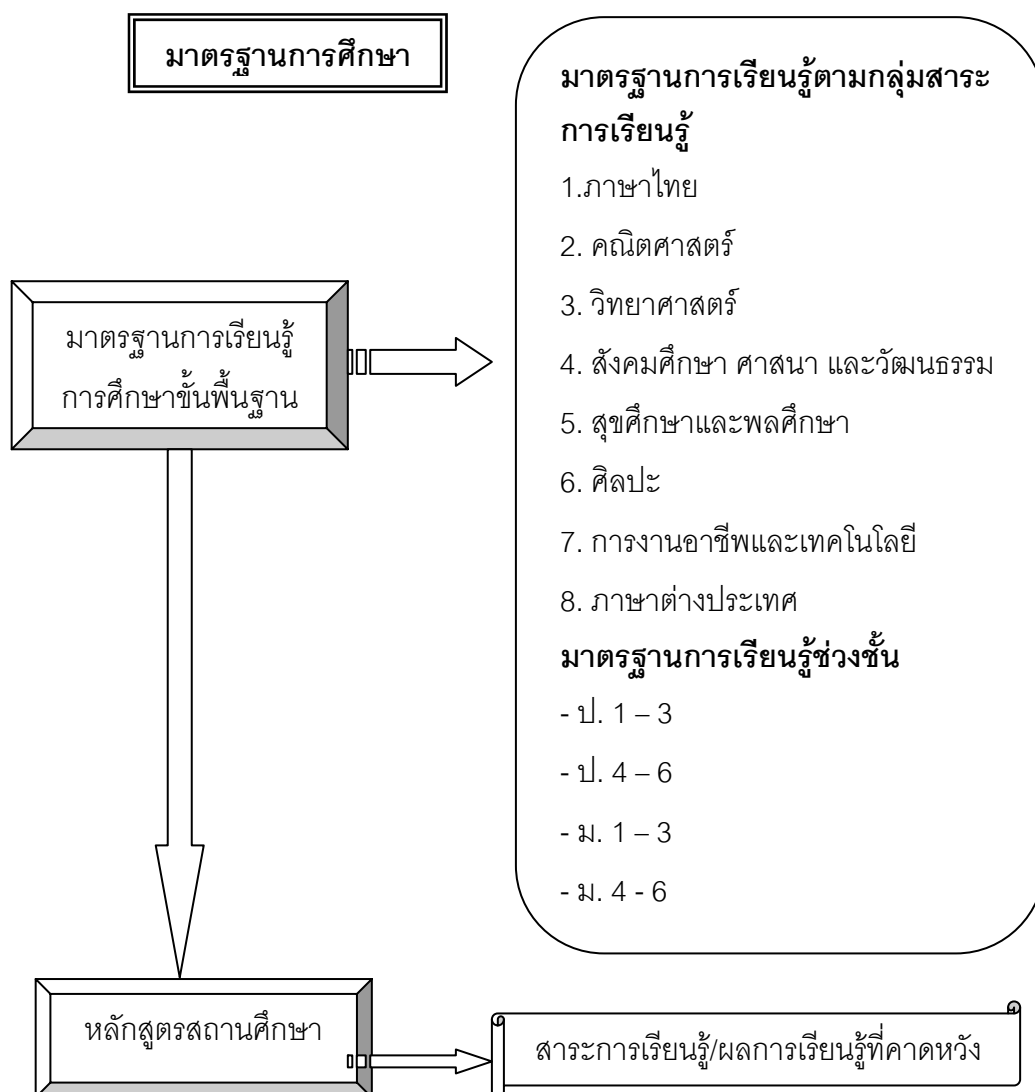
กล่าวโดยสรุปแล้ว สารสนเทศที่มีความสมบูรณ์ครบถ้วนเป็นปัจจุบัน และเป็นระบบ มีความสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่งในการช่วยให้ผู้บริหารดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา กระบวนการ การตรวจสอบ และการทบทวนเป็นไปอย่างต่อเนื่อง จึงจะทำให้การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานการศึกษาที่กำหนด

2. การพัฒนามาตรฐานการศึกษา

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และฉบับปรับปรุง พ.ศ. 2545 มาตรา 47 ได้ระบุไว้ว่าให้มีระบบการประกันคุณภาพการศึกษา เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาทุกระดับสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติได้กล่าวถึงมาตรฐานการศึกษาว่าเป็นตัวชี้วัดคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา และเป็นส่วนหนึ่งของการประกันคุณภาพ และจะต้องมีการพัฒนากันอย่างจริงจัง และได้กำหนดรูปแบบที่นิยมใช้ในการพัฒนามาตรฐานการศึกษา โดยสรุป 8 รูปแบบ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ, 2541, หน้า 2-6)

1. รูปแบบที่เน้นเป้าหมาย เชื่อว่า ถ้าโรงเรียนระบุเป้าหมายอย่างชัดเจนแล้วโรงเรียนมีคุณภาพคือโรงเรียนสามารถทำให้นักเรียนมีคุณภาพตามที่เป้าหมายกำหนด
2. รูปแบบที่เน้นปัจจัย เชื่อว่า ถ้าสามารถจัดปัจจัยที่หายาก และมีคุณค่าตามความต้องการของโรงเรียนแล้วจะทำให้โรงเรียนมีคุณภาพสูงขึ้น
3. รูปแบบที่เน้นกระบวนการ เชื่อว่า กระบวนการในโรงเรียนเป็นองค์ประกอบหลัก มีผลต่อคุณภาพนักเรียน โรงเรียนที่มีคุณภาพจึงต้องมีการปฏิบัติงานภายในโรงเรียนอย่างราบรื่น และมีประสิทธิภาพ
4. รูปแบบที่เน้นความพึงพอใจ เชื่อว่า ความพึงพอใจของผู้ที่เกี่ยวข้องกับโรงเรียน เช่น ผู้ปกครอง ชุมชน ชี้ให้เห็นว่าโรงเรียนมีคุณภาพ
5. รูปแบบที่เน้นชุมชน เชื่อว่า โรงเรียนจะมีประสิทธิภาพถ้าโรงเรียนสามารถดำรงอยู่ในสังคม ชุมชนเป็นที่ยอมรับ
6. รูปแบบที่สนใจการไม่มีประสิทธิภาพของโรงเรียน เชื่อว่า การกำหนดยุทธศาสตร์เพื่อการพัฒนาโรงเรียน ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถกระทำได้ง่ายและชัดเจน
7. รูปแบบองค์กรแห่งการเรียนรู้ เชื่อว่า โรงเรียนจะมีประสิทธิภาพได้ต่อเมื่อโรงเรียนสามารถเรียนรู้วิธีการปรับปรุงโรงเรียนให้ตอบสนองต่อสภาพเศรษฐกิจ สังคม

8. รูปแบบการบริหารคุณภาพแบบองค์รวม เชื่อว่า การให้ความสำคัญต่อผู้ที่เกี่ยวข้อง การปรับปรุงกระบวนการอย่างต่อเนื่อง การให้สมาชิกในโรงเรียนมีส่วนร่วมและการส่งเสริมให้สมาชิกได้พัฒนาตามความถนัด ความสนใจ ความต้องการ ด้วยความเต็มใจ จะทำให้โรงเรียนมีคุณภาพกระทรวงศึกษาธิการกำหนดมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อเป็นเป้าหมายการพัฒนาเยาวชนของชาติ การประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จะต้องสร้างความมั่นใจแก่สังคมว่า สถานศึกษามีศักยภาพในการพัฒนาผู้เรียนทุกคน ให้บรรลุผลสำเร็จตามมาตรฐานหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545ก, หน้า 34) ดังแผนภาพ 5

ภาพ 5 แสดงมาตรฐานการศึกษา

ที่มา: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 34

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษาแห่งชาติ (2544, หน้า 4-30) ได้พัฒนามาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานเพื่อใช้เป็นกรอบแนวทางประเมินคุณภาพภายนอก และให้สถานศึกษาพัฒนาการจัดการศึกษาได้เสนอคณะรัฐมนตรีเป็นหลักการในคราวประชุมเมื่อวันที่ 4 มกราคม 2543 โดยมีมาตรฐานการศึกษาทั้งหมด 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. มาตรฐานด้านผู้เรียน มี 12 มาตรฐาน 38 ตัวบ่งชี้ เน้นพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจสติปัญญา อารมณ์ และสังคม โดยมุ่งให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความสามารถตามศักยภาพ และมีความสุข

2. มาตรฐานด้านกระบวนการ (ครูผู้สอน) 6 มาตรฐาน 29 ตัวบ่งชี้ เน้นในด้านกระบวนการบริหารจัดการ และกระบวนการจัดการเรียนการสอน

3. มาตรฐานด้านปัจจัย (ผู้บริหาร) 9 มาตรฐาน 24 ตัวบ่งชี้ เป็นการกำหนดคุณลักษณะหรือสภาพความพร้อมของผู้บริหาร ครู หลักสูตร อาคารสถานที่ และชุมชนมาตรฐานการศึกษาทั้ง 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ เป็นทิศทางให้สถานศึกษาที่มีศักยภาพ และมีความพร้อมได้มุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเพิ่มขึ้นเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกในระยะต่อไปสำหรับมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอกในรอบแรก มี 14 มาตรฐาน 53 ตัวบ่งชี้ ดังนี้

มาตรฐานด้านผู้เรียน 7 มาตรฐาน ดังนี้

มาตรฐานที่ 1 ผู้เรียนมีคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์

ตัวบ่งชี้

1. มีวินัย มีความรับผิดชอบ ปฏิบัติตนตามระเบียบ และหลักธรรมเบื้องต้นของแต่ละศาสนา

2. ซื่อสัตย์สุจริต

3. มีความเมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ และเสียสละเพื่อส่วนรวม

4. ประหยัด (ใช้สิ่งของ และทรัพย์สินทั้งของตนเอง และส่วนรวม ตลอดจนทรัพยากรธรรมชาติอย่างประหยัด และคุ้มค่า)

มาตรฐานที่ 4 ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์

ตัวบ่งชี้

1. สามารถจำแนกประเภทข้อมูล เปรียบเทียบ และมีความคิดรวบยอด
2. สามารถประเมินค่าความน่าเชื่อถือของข้อมูล รู้จักพิจารณาข้อดี-ข้อเสีย ความถูกต้อง-ผิด ระบุสาเหตุ-ผล ค้นหาคำตอบ เลือกริธี และมีปฏิภาณในการแก้ปัญหา และตัดสินใจได้อย่างสันติ และมีความถูกต้องเหมาะสม

3. มีความริเริ่ม มีจินตนาการ สามารถคาดการณ์ และกำหนดเป้าหมายได้

มาตรฐานที่ 5 ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตร

ตัวบ่งชี้

1. มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในกลุ่มประสบการณ์/กลุ่มวิชา/หมวดวิชา ที่สำคัญ ไม่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานขั้นต่ำ (คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ สังคมศาสตร์ คอมพิวเตอร์)

2. มีความสามารถในการใช้ภาษาสื่อสาร

มาตรฐานที่ 6 ผู้เรียนมีทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง

ตัวบ่งชี้

1. มีความกระตือรือร้น สนใจการเรียนรู้จากแหล่งต่างๆ รู้จักตั้งคำถามเพื่อหาเหตุผล
2. รักการอ่าน สามารถใช้ห้องสมุด แหล่งความรู้และสื่อต่างๆ ทั้งใน และนอกสถานศึกษา

3. สามารถสรุปประเด็นจากการเรียนรู้ และประสบการณ์ได้อย่างถูกต้องด้วยตนเอง

มาตรฐานที่ 9 ผู้เรียนมีทักษะการทำงาน รักการทำงาน สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ และมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

ตัวบ่งชี้

1. สามารถทำงานตามลำดับขั้นตอน และผลงานมีประสิทธิภาพ
2. ขยัน อดทน ละเอียดรอบคอบในการทำงาน พัฒนางาน สามารถทำงานอย่างมีความสุข และภูมิใจในผลงานของตนเอง
3. สามารถทำงานเป็นทีม (ช่วยเหลือผู้อื่น ไม่เอาเปรียบ ให้ความร่วมมือ ยอมรับฟังความคิดเห็นและความสามารถของผู้อื่น ร่วมรับผิดชอบผลงานของกลุ่ม)

4. มีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต

มาตรฐานที่ 10 ผู้เรียนมีสุขนิสัย สุขภาพกาย และสุขภาพจิตที่ดี

ตัวบ่งชี้

1. มีน้ำหนัก ส่วนสูงตามเกณฑ์มาตรฐาน
2. มีสมรรถภาพทางกายตามเกณฑ์มาตรฐาน
3. ร่างกายแข็งแรง มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีกับครู เพื่อน และบุคคลทั่วไป
4. รู้จักดูแลสุขภาพ และป้องกันตัวเองไม่ให้เกิดอุบัติเหตุ
5. มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโทษของสิ่งเสพติด และสิ่งมอมเมา ไม่เสพสิ่งเสพติด

และปลอดภัยจากสิ่งมอมเมา

มาตรฐานที่ 12 ผู้เรียนมีสุนทรียภาพ และลักษณะนิสัยด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

ตัวบ่งชี้

มีความชื่นชม และร่วมกิจกรรมด้านศิลปะ ดนตรี และกีฬา

มาตรฐานด้านกระบวนการ (ครูผู้สอน) 2 มาตรฐาน ดังนี้

มาตรฐานที่ 22 ครูมีความสามารถในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ

และเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้

1. ครูรู้เป้าหมายของหลักสูตร และเป้าหมายการจัดการศึกษา

2. ครูมีความรู้ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร จัดทำแผน และกระบวนการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

3. ครูมีความรู้ความสามารถในการประเมินผลการเรียนการสอน และการนำผลการประเมินมาใช้พัฒนาคุณภาพ

มาตรฐานที่ 24 ครูมีคุณวุฒิ / ความรู้ ความสามารถตรงกับงานที่รับผิดชอบ และมีครูเพียงพอ

ตัวบ่งชี้

1. ครูมีความถนัด/เชี่ยวชาญตรงกับงานที่ปฏิบัติ

2. มีจำนวนครูตามเกณฑ์

มาตรฐานด้านปัจจัย (ผู้บริหาร) 5 มาตรฐาน ดังนี้

มาตรฐานที่ 13 สถานศึกษามีการจัดองค์กรโครงสร้าง และการบริหารอย่างเป็นระบบ

ครบวงจร ให้บรรลุเป้าหมายการศึกษา

ตัวบ่งชี้

1. มีการจัดองค์กร / โครงสร้างการบริหารชัดเจน

2. มีปรัชญา แผนพัฒนา/ธรรมนูญสถานศึกษา แผนการดำเนินงานของสถานศึกษา และตัวชี้วัดความสำเร็จ

3. มีการปฏิบัติตามแผน

4. ส่งเสริมการทำงานเป็นทีม

5. มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผลเปรียบเทียบกับเป้าหมายอย่างต่อเนื่อง

6. มีระบบข้อมูลสารสนเทศครบถ้วน ถูกต้อง ตรงกับความต้องการ และทันต่อการใช้งาน

7. มีการบันทึก และรายงานผลการประเมิน

8. มีการนำข้อมูล และผลการประเมินไปใช้ในการตัดสินใจ และปรับปรุงงาน

มาตรฐานที่ 14 สถานศึกษาส่งเสริมความสัมพันธ์ และความร่วมมือกับชุมชน ในการพัฒนาการศึกษา

ตัวบ่งชี้

1. ผู้บริหาร และครูสร้างความสัมพันธ์ ที่ดีกับชุมชนในการร่วมกันจัดการศึกษา

2. มีการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจให้บุคลากรในสถานศึกษา และชุมชนเห็นความสำคัญในการจัดการศึกษาร่วมกัน

3. มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของสถานศึกษาต่อชุมชนอย่างสม่ำเสมอ

4. ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาการศึกษา

มาตรฐานที่ 18 สถานศึกษามีการจัดกิจกรรม และการเรียนการสอนโดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ตัวบ่งชี้

1. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลายเหมาะสมกับธรรมชาติ และสนองความต้องการของผู้เรียน

2. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียน รู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหา และตัดสินใจ

3. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้ แสวงหาคำตอบ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง

4. มีการนำ ภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยี และสื่อที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน

5. มีการจัดกิจกรรมเพื่อฝึก และส่งเสริมคุณธรรม และจริยธรรมของผู้เรียน

6. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาสุนทรียภาพอย่างครบถ้วนทั้งด้านดนตรี ศิลปะ และกีฬา

7. ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย การทำงานร่วมกับผู้อื่นและความรับผิดชอบต่อกลุ่มร่วมกัน

8. มีการประเมินพัฒนาการของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย และต่อเนื่อง

9. มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรักสถานศึกษาของตน และมีความกระตือรือร้นในการไปเรียน

มาตรฐานที่ 20 ผู้บริหารมีภาวะผู้นำ และมีความสามารถในการบริหารจัดการตัวบ่งชี้

1. ผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ในการจัดการศึกษาให้ทันกับการเปลี่ยนแปลง
2. ผู้บริหารมีความเป็นผู้นำ มีมนุษยสัมพันธ์ และเป็นที่ยอมรับของผู้ที่เกี่ยวข้อง
3. ผู้บริหารมีความเป็นประชาธิปไตย

มาตรฐานที่ 25 สถานศึกษามีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียน และท้องถิ่น มีสื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้

ตัวบ่งชี้

1. มีหลักสูตร และเนื้อหาสาระของหลักสูตรที่เหมาะสม สอดคล้องกับเป้าหมายการศึกษา และความต้องการของผู้เรียน และท้องถิ่น

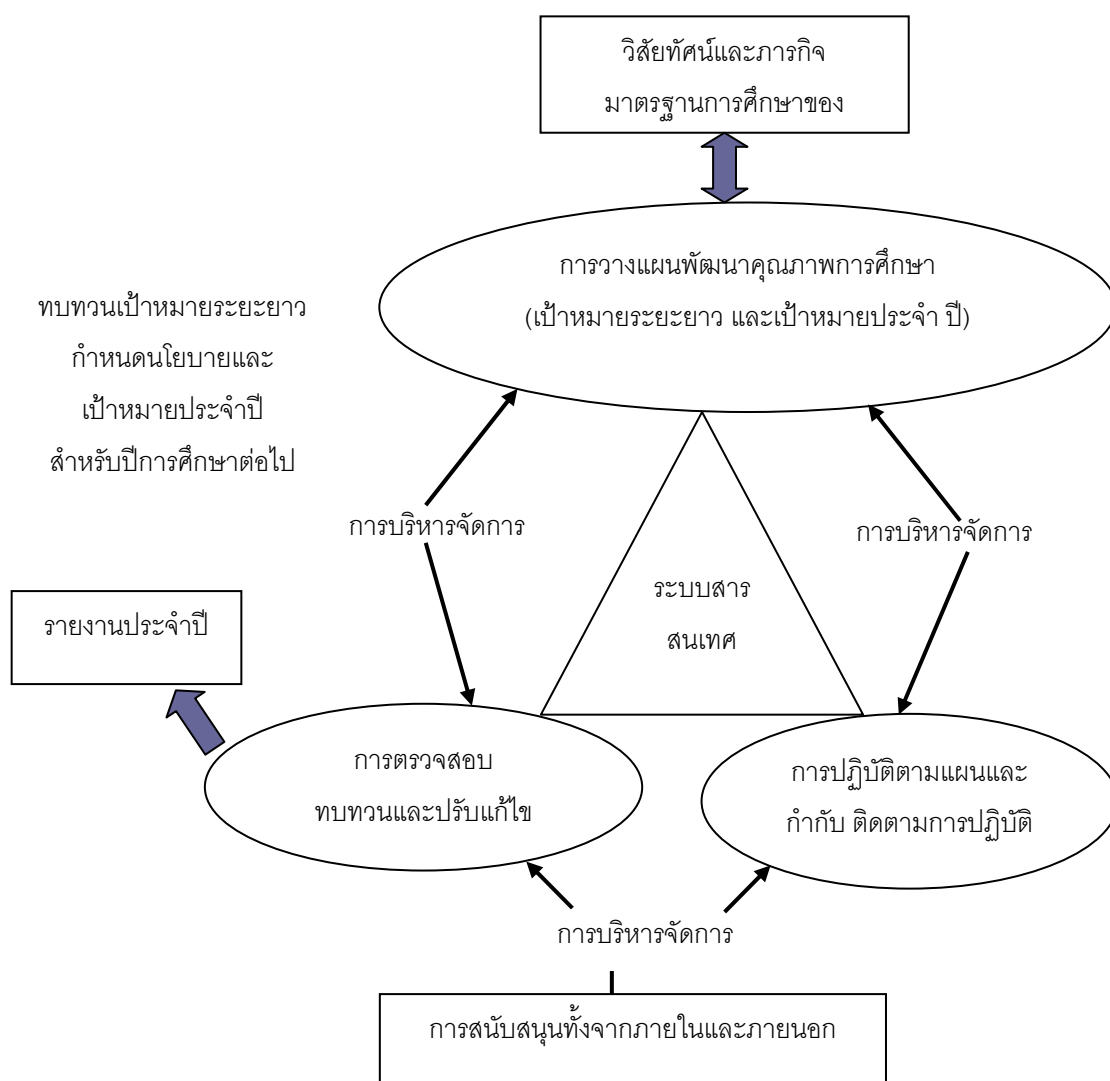
2. มีสื่อการเรียนการสอนที่เหมาะสม และเอื้อต่อการเรียนรู้

มาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพภายนอก เพื่อเป็นแนวทางในการประเมินคุณภาพภายนอกสำหรับระยะต่อไป มาตรฐานทั้งหมด 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ ตั้งแต่มาตรฐานที่ 1- มาตรฐานที่ 27

3. การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การวางแผนเพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนเป็นระบบ เพื่อที่จะสร้างหรือปรับแต่งวิสัยทัศน์ จัดลำดับความสำคัญของภารกิจ กำหนดรูปแบบ และวิธีการจัดระบบองค์กร และการบริหารสถานศึกษา กระบวนการวางแผนเป็นกลไกที่จะสร้างองค์ประกอบขั้นพื้นฐานต่างๆ ที่จะสนับสนุน และรองรับการพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา ขั้นตอนการจัดทำแผนจะเป็นโอกาสที่ดีที่ผู้บริหาร บุคลากรในสถานศึกษา ผู้ปกครอง นักเรียน และบุคคลในชุมชน จะได้ร่วมกันศึกษาวิเคราะห์สภาพ และการดำเนินการของสถานศึกษา เช่น ปรัชญา เป้าหมายความคาดหวังและพันธกิจ หลัก และวิถีปฏิบัติที่ยึดถือเป็นธรรมเนียม และลักษณะ

ในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน
โดยการนำวงจรการพัฒนาคุณภาพการศึกษามาแสดงได้ดังแผนภาพ 6

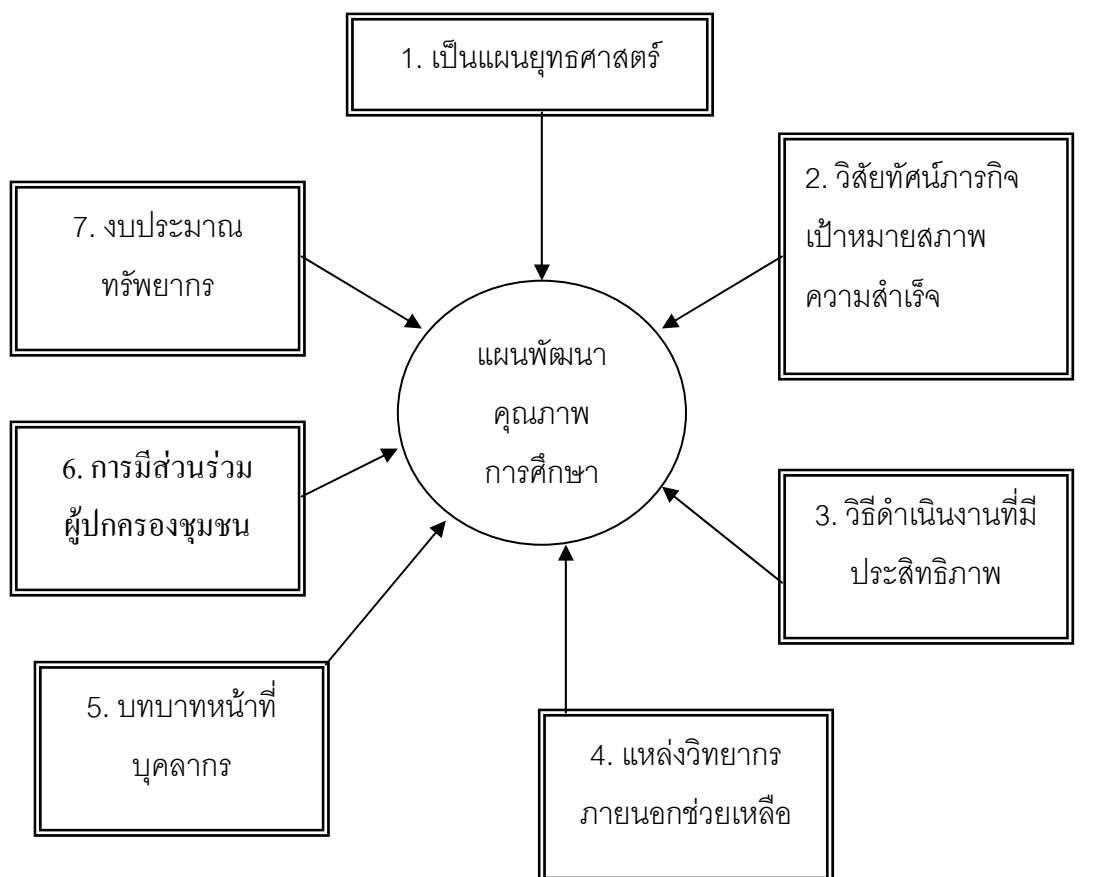

ภาพ 6 แสดงวงจรการพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

ที่มา: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545ก, หน้า 28

การวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างถูกหลักวิชา และการตัดสินใจที่อาศัยข้อมูลที่น่าเชื่อถือเกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพด้านต่างๆ จะนำไปสู่กระบวนการปฏิรูปสถานศึกษาซึ่งเป็นนโยบายสำคัญของการปฏิรูปการศึกษา องค์ประกอบที่สำคัญของการจัดทำแผนปรับปรุงคุณภาพสถานศึกษามีดังต่อไปนี้ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545ก, หน้า 37-38)

1. การประเมินเพื่อสำรวจสภาพปัญหา และความจำเป็นอย่างรอบด้าน
2. การปรับเป้าหมาย และทิศทางการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาในกรอบหลักสูตร
3. การพัฒนาหรือการเลือกใช้รูปแบบวิธีหรือนวัตกรรมการเรียนการสอนที่ตอบสนองสภาพปัญหา และความจำเป็นสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษา และเปิดโอกาสให้ผู้เรียนทุกคนได้เรียนรู้ และบุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วม
4. การจัดกระบวนการเรียนการสอนโดยคณาจารย์ที่มีความรู้ความสามารถเหมาะสม
5. การพัฒนาความรู้ความสามารถทางวิชาชีพของครูผู้สอน และบุคลากร
6. ยุทธศาสตร์ และวิธีการทำให้ผู้ปกครอง และชุมชนเข้ามามีส่วนร่วม
7. การพัฒนาระบบข้อมูลการประเมินมาตรฐาน
8. แผนการให้ความช่วยเหลือผู้เรียนที่มีปัญหาด้านผลสัมฤทธิ์ตามมาตรฐานสถานศึกษาต้องจัดทำ แผนพัฒนาคุณภาพระยะยาว และแผนพัฒนาประจำปีที่สุดอดคล้องกับวิสัยทัศน์ ภารกิจของสถานศึกษา โดยใช้ข้อมูลสารสนเทศปัจจุบันมาวิเคราะห์จุดเด่น จุดที่ต้องปรับปรุง รวมทั้ง ศักยภาพของสถานศึกษา และความต้องการของผู้เรียน ผู้ปกครอง และชุมชน กำหนดเป็นเป้าหมายการพัฒนาที่ชัดเจนในแต่ละปี รวมทั้ง ระบุวิธีการดำเนินงานพัฒนาที่มีประสิทธิภาพที่มั่นใจว่าจะบรรลุเป้าหมายที่กำหนดไว้ นอกจากนี้ สถานศึกษาจะจัดทำแผนปฏิบัติการประจำปีที่จะบรรยายละเอียดการปฏิบัติงานที่ชัดเจนว่า ใครรับผิดชอบทำอะไร เมื่อใด ใช้งบประมาณเท่าใด แผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาจะกำหนดชัดเจนว่า สถานศึกษามีทิศทางการพัฒนาเรื่องใด มีวิธีการหรือยุทธศาสตร์อะไร โดยเป้าหมายของแผนจะต้องชัด และลึก เน้นผลการปฏิบัติงานถึงคุณภาพของผู้เรียนวัดได้ และวิธีการต้องครอบคลุมภาระงานสำคัญทั้งด้านหลักสูตรการเรียนการสอน การพัฒนาครู โครงสร้างองค์กร การใช้ทรัพยากร ตลอดจนการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ชุมชน ดังแผนภาพ 7

- จัดทำอย่างเป็นระบบ
- แนวปฏิบัติชัดเจนและครอบคลุมการพัฒนาทุกกิจกรรม
- เป็นที่ยอมรับร่วมกับของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง
- นำไปปฏิบัติให้บรรลุเป้าหมายที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์และสัมพันธ์กับมาตรฐานการศึกษา

ภาพ 7 แสดงแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ที่มา: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545ก, หน้า 6

วิธีการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษามีหลายวิธี ขึ้นอยู่กับการตัดสินใจของสถานศึกษาจะเลือกใช้วิธีการใด ทั้งนี้ จะต้องเป็นแผนที่สะท้อนคุณลักษณะที่พึงประสงค์ตามเกณฑ์ของแผนทั้ง 9 ประการตามยุทธศาสตร์ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545ง, หน้า 54) คือ

1. ทำให้ผู้เรียนทุกคนได้เรียนรู้ และบรรลุผลสำเร็จตามมาตรฐานคุณภาพผู้เรียน
  2. เพิ่มพูนศักยภาพผู้เรียน
  3. ส่งเสริมผู้ด้อยโอกาส ผู้พิการให้ได้รับการศึกษา
  4. ส่งเสริมการเรียนการสอน โดยเน้นว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด และการวัดผลประเมินผลตามสภาพจริง
  5. ส่งเสริมการรักการอ่าน
  6. พัฒนาแนวทางช่วยเหลือผู้เรียนช่วงรอยต่อระหว่างก่อนประถมศึกษากับระดับประถมศึกษา
  7. ปรับปรุงคุณภาพการเรียนการสอนโดยคณาจารย์ที่มีความสามารถทางวิชาชีพ ระดับสูง
  8. สนับสนุนการพัฒนาวิชาชีพอย่างต่อเนื่อง ให้แก่ ครูผู้สอน บุคลากรฝ่ายสนับสนุน การสอน ผู้บริหาร และหากเป็นไปได้แก่ผู้ปกครองด้วย
  9. ทำให้ผู้ปกครอง และชุมชนมีส่วนร่วมเพิ่มขึ้น
- กระบวนการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา ประกอบด้วย 6 ขั้นตอนที่พิจารณาเห็นว่า ครอบคลุมเต็มกระบวนการ นับตั้งแต่การจัดตั้งคณะจัดทำแผนจนถึง การนำแผนสู่การปฏิบัติ ดังรายละเอียด

ตาราง 1 แสดงกระบวนการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา

กระบวนการ	การปฏิบัติ
1. เตรียมการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา	1.1 จัดตั้งคณะจัดทำแผน 1.2 ทำความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ 1.3 ประสานความร่วมมือทางวิชาการ 1.4 วางแผนการทำงานของคณะจัดทำแผน
2. ประเมินความต้องการและความจำเป็นของสถานศึกษา	2.1 ทำความเข้าใจวิสัยทัศน์และภารกิจของสถานศึกษา 2.2 จัดทำภาพรวมของสถานศึกษา 2.3 สสำรวจความต้องการด้านการศึกษาของผู้เรียน 2.4 วิเคราะห์ข้อมูลความต้องการด้านการศึกษาของผู้เรียนและกำหนดประเด็นสำคัญของการพัฒนา
3. วิเคราะห์ปัญหา สาเหตุ และพิจารณาแนวทางแก้ไขตามประเด็นสำคัญการพัฒนา	3.1 ทบทวนประเด็นสำคัญการพัฒนา 3.2 ตัดสินใจเลือกประเด็นที่จะดำเนินการพัฒนา 3.3 เขียนเป้าหมายการพัฒนา 3.4 เขียนยุทธศาสตร์การพัฒนา
4. กำหนดแผนปฏิบัติการรายปี	4.1 กำหนดแผนปฏิบัติการรายปี 4.2 ตรวจสอบความเชื่อมโยงระหว่างเป้าหมายกับแผนปฏิบัติการรายปี
5. เขียนแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา	เขียนแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษา
6. นำแผนพัฒนาคุณภาพสถานศึกษาสู่การปฏิบัติ	6.1 สร้างการยอมรับการปฏิบัติ 6.2 การมอบหมายการปฏิบัติงานอย่างเป็นทางการปฏิบัติ 6.3 การทำความเข้าใจส่วนต่างๆ ของแผน

ที่มา: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545ง, หน้า 25

4. การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

การดำเนินการพัฒนาคุณภาพการศึกษาโดยใช้วงจรเดมมิง หรือวงจรคุณภาพ PDCA (Plan – Do – Check – Action) ซึ่งเป็นวงจรการบริหารจัดการเพื่อพัฒนาอย่างต่อเนื่อง เริ่มจากการกำหนดเป้าหมายหรือมาตรฐานของสถานศึกษาแล้ววางแผน (P) เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่กำหนดจากนั้น จึงดำเนินการตามแผน (D) ในขณะที่ดำเนินการก็ทำการตรวจสอบ (C) ว่าดำเนินการไปแล้วนำไปสู่เป้าหมายหรือไม่ เพียงใด แล้วนำผลการตรวจสอบมาใช้แก้ไขปรับปรุง (A) แล้ววางแผนให้การดำเนินงานในข้อต่อไปดีขึ้น ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวนี้ จะต้องทำเป็นวงจรตลอดเวลา(กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545, หน้า 20-21)

นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2542, หน้า 28) แนะนำการปฏิบัติตามแผนพอสรุปได้ว่า เมื่อสถานศึกษาได้วางแผนการปฏิบัติงานเรียบร้อยแล้ว บุคลากรก็ร่วมมือกันดำเนินการตามแผนที่จัดทำไว้ โดยระหว่างการดำเนินงานจะต้องมีการเรียนรู้เพิ่มตลอดเวลา และควรมุ่งเน้นประโยชน์ที่จะเกิดขึ้นกับผู้เรียนเป็นสำคัญผู้บริหารสถานศึกษาเองควรจะทำตามการดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริม และสนับสนุนให้บุคลากรทุกคนทำงานอย่างมีความสุข
2. จัดสิ่งอำนวยความสะดวกสนับสนุนทรัพยากร เพื่อให้การปฏิบัติงานเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ
3. กำกับ ติดตาม ทั้งระดับรายบุคคล รายกลุ่ม รายหมวด ฝ่าย เพื่อกระตุ้น และส่งเสริมให้มีการดำเนินงานตามแผน
4. ให้มีการนิเทศ ติดตาม ประเมินผล

5. การตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษา

การตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาเป็นกระบวนการประเมินตนเองของสถานศึกษาอย่างเป็นระบบ ดำเนินการอย่างต่อเนื่อง โดยความร่วมมือของบุคลากรในสถานศึกษา ผู้ปกครอง และชุมชน ซึ่งสะท้อนให้เห็นเป้าหมาย จุดเน้น และทิศทางการพัฒนาสถานศึกษา โดยจำแนกได้ ดังนี้ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545จ, หน้า 8)

1. การตรวจสอบ เป็นการรวบรวมข้อมูลการดำเนินงาน และผลการดำเนินงานของสถานศึกษาสำหรับนำไปเป็นข้อมูลประกอบการปรับปรุง และพัฒนาการดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง โดยความร่วมมือของบุคลากรในสถานศึกษา

2. การทบทวน เป็นการนำข้อมูลการดำเนินงาน และผลการดำเนินงานของสถานศึกษา ที่ผ่านการตรวจสอบแล้วมาพิจารณาเปรียบเทียบว่า เป็นไปตามเป้าหมายที่กำหนดไว้หรือไม่เพียงใด และหาสาเหตุตลอดจนแนวทางแก้ไข ปรับปรุง และพัฒนา เพื่อให้เกิดความมั่นใจ ในคุณภาพ และประสิทธิภาพของสถานศึกษากระบวนการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษา ประกอบด้วย

2.1 การวางแผนการดำเนินงานตรวจสอบและทบทวนภายในสถานศึกษา

2.1.1 ชี้แจงแนวการดำเนินงาน/วิธีการตรวจสอบ และทบทวนภายใน ให้บุคลากรทุกคนรู้ และเข้าใจ ชี้แจงวัตถุประสงค์ และขอบข่ายสาระสำคัญของการตรวจ และ ทบทวนภายในสถานศึกษา

2.1.2 วางแผนกำหนดการตรวจสอบ และทบทวนภายในของทุกคน/หมวด/ โครงการ/ฝ่าย และภาพรวม

2.2 วิธีการดำเนินงาน

2.2.1 ครูทุกคนดำเนินการตรวจสอบ และทบทวนภายในสถานศึกษา ภาระงาน กิจกรรมของตนเอง หัวหน้าหมวด/โครงการ ศึกษา และรวบรวมข้อมูลสรุปเสนอคณะทำงาน

2.2.2 คณะทำงานตรวจสอบ และทบทวนภายในสถานศึกษา สรุปเป็นข้อมูล เสนอผู้บริหารสถานศึกษา เป็นข้อมูลระดับฝ่าย และภาพรวมสถานศึกษา

2.3 การสรุปผลการตรวจสอบ และทบทวนภายในสถานศึกษา

2.3.1 เป็นหลักฐานแสดงให้เห็นว่ามีการตรวจสอบ และทบทวนภายใน สถานศึกษาทุกระดับ

2.3.2 สรุปผลการดำเนินงานเทียบกับสิ่งที่กำหนดไว้ในแผนปฏิบัติการ และ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

2.3.3 เสนอแนะว่าควรปรับปรุง และพัฒนาอะไร

2.4 การรายงานข้อมูล

2.4.1 ระยะเวลา และวันที่ ที่ทำการตรวจสอบ และทบทวนภายใน

2.4.2 ขอบเขต และวัตถุประสงค์ วิธีการ/มาตรฐานที่ใช้ตรวจสอบ และทบทวน ภายในสถานศึกษา

2.4.3 สิ่งที่ทำสำเร็จน่าพอใจ และสิ่งที่ไม่เป็นไปตามสภาพที่คาดหวัง

2.4.4 ข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาสิ่งที่ดีให้ดียิ่งขึ้น และการแก้ไขสิ่งที่ไม่เป็นไป ตามสภาพที่คาดหวัง เพื่อให้เกิดการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

2.5 การปฏิบัติเพื่อการพัฒนา และการแก้ไขปรับปรุง

2.5.1 ระบุถึงสิ่งที่กระทำได้สำเร็จน่าพอใจ และสิ่งที่ไม่เป็นไปตามสภาพที่คาดหวัง

2.5.2 จัดทำบันทึกข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาสิ่งที่ดีให้ดียิ่งขึ้น และแก้ไขสิ่งที่ไม่เป็นไปตามสภาพที่คาดหวัง และเพื่อให้เกิดการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่อง

2.5.3 กำหนดระยะเวลาในการปรับปรุง

2.5.4 ตรวจสอบ และทบทวนการดำเนินงานซ้ำ

2.5.5 ถ้าแก้ไขแล้วเสร็จ ให้สรุปเสนอ

แนวทางการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา เพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา มีดังนี้ (กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ, 2545จ, หน้า 15–21)

1. สถานศึกษาจะต้องตอบคำถามสำคัญเกี่ยวกับเป้าหมายของการประกันคุณภาพการศึกษาซึ่งมีคำถามหรือประเด็นสำคัญ 3 ข้อ คือ

1.1 นักเรียนทุกคนมีการเรียนรู้ และได้รับบริการหรือไม่

1.2 สถานศึกษารู้ได้อย่างไรว่านักเรียนเกิดการเรียนรู้

1.3 กิจกรรมที่ควรปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อให้นักเรียนประสบความสำเร็จดีขึ้น

มีอะไรบ้าง

2. สถานศึกษาจะต้องตอบคำถามสำคัญเพื่อการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาดังนี้

2.1 ขณะนี้สถานศึกษาอยู่ที่ไหน สภาพเป็นอย่างไร ทั้งนี้ สถานศึกษาควรจัดให้มีการวิเคราะห์สภาพปัญหา และความต้องการ (need assessment) เพื่อสำรวจปัญหาความต้องการของบุคลากร และชุมชนเพื่อรู้สภาพปัจจุบันของสถานศึกษา

2.2 เป้าหมายการพัฒนาของสถานศึกษา

2.3 สถานศึกษาจะบรรลุเป้าหมายอย่างไร

2.4 สถานศึกษารู้ความสำเร็จได้อย่างไร

3. สถานศึกษาจะต้องตรวจสอบทบทวน และรายงานคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาโดยให้บุคลากรทุกคนในสถานศึกษามีส่วนร่วมในการดำเนินการ การตรวจสอบ และทบทวนภายในเป็นกระบวนการประเมินตนเองของสถานศึกษาที่เป็นระบบอย่างจริงจัง และเป็น

ของการตรวจสอบและทบทวนภายในสถานศึกษา ได้แก่

- 3.1 สภาพสถานศึกษาเท่าที่เป็นอยู่มีลักษณะอย่างไร
- 3.2 เป้าหมายของสถานศึกษาคืออะไร
- 3.3 สถานศึกษาจะทำอะไรบ้างเพื่อไปสู่เป้าหมายนั้น
- 3.4 จะรู้ได้อย่างไรว่าได้บรรลุเป้าหมายนั้นแล้ว

ขอขยายการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา

1. วิสัยทัศน์ และภารกิจของสถานศึกษา

วิสัยทัศน์เป็นสภาพที่พึงปรารถนาในอนาคตที่วางอยู่บนพื้นฐานของความจริง บ่งบอกภารกิจของสถานศึกษา วิสัยทัศน์ที่ดีต้องมีความชัดเจนสอดคล้องกับนโยบายของสถานศึกษา เกิดจากการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกฝ่ายเป็นความต้องการของท้องถิ่น และมีระยะเวลาที่แน่นอน

2. แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา

เป็นแผนที่บุคลากร และผู้เกี่ยวข้องได้ร่วมกันจัดทำอย่างมีระบบ มีความชัดเจน ถูกต้องสอดคล้องกับมาตรฐานของสถานศึกษา มีแนวทางกำกับติดตาม และประเมินอย่างชัดเจน ในการตรวจสอบ และทบทวนแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาที่มีอยู่แล้ว หรือพัฒนาขึ้นมาใหม่ จะประกอบด้วย การรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ การวางแผนพัฒนาตามผลการวิเคราะห์ข้อมูล ทั้งนี้ การจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาคควรให้ทุกฝ่ายมีส่วนร่วม และให้แผนมีความสอดคล้องกับความต้องการของชุมชน หลังจากการตรวจสอบ และทบทวนแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาแล้วควรเสนอแนวทางเพื่อนำแผนไปใช้ในการพัฒนาคุณภาพอย่างแท้จริง รวมทั้งจัดทำเอกสารเผยแพร่ให้ทุกคนที่เกี่ยวข้องทราบ และนำไปปฏิบัติ

3. การเรียนการสอน

เป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยเน้นคุณภาพการเรียนรู้ของผู้เรียนตามมาตรฐานผู้เรียนของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน ครูจะต้องออกแบบการเรียนการสอนตามสภาพจริง ผู้เรียนเป็นผู้แสวงหาความรู้ เรียนรู้จากการปฏิบัติด้วยตนเอง ทั้งนี้ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นได้ดีขึ้นอยู่กับเงื่อนไขที่สอดคล้องกับการรับรู้ของผู้เรียนการพัฒนาหลักสูตร สภาพแวดล้อมในการเรียนรู้ ยุทธศาสตร์ วิธีการสอน กระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และการตอบสนองการเรียนรู้ของผู้เรียนได้อย่างเหมาะสม

4. การเรียนรู้ ความก้าวหน้า และผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

เป็นกระบวนการที่ต้องดำเนินงานตรวจสอบ และทบทวนภายในสถานศึกษา ต่อเนื่องจากการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่แสดงให้เห็นถึงโปรแกรมที่มีคุณภาพของสถานศึกษา อันทำให้นักเรียนเกิดคุณลักษณะตามมาตรฐานที่กำหนดไว้ โดยสถานศึกษาทุกแห่งต้องกำหนดมาตรฐานการเรียนรู้ของผู้เรียน มีการวัดการประเมินผลที่สอดคล้องกับมาตรฐาน ดังนั้น การตรวจสอบ ทบทวนการเรียนรู้ ความก้าวหน้า และผลสัมฤทธิ์ ของผู้เรียน จึงต้องประกอบด้วย การพัฒนาหลักสูตร ผลงานของนักเรียน ระบบการประเมินผล และการสนับสนุนการเรียนรู้

5. การบริหาร และจัดการ

เป็นการนำทรัพยากร และวิธีการมาดำเนินการจัดการศึกษาอย่างต่อเนื่อง มีโครงสร้างชัดเจน มีระบบ มีมาตรฐาน เพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่กำหนดการบริหาร และการจัดการที่ดี ควรมุ่งเน้นคุณภาพผลผลิตขององค์กร ผู้บริหารมีภาวะความเป็นผู้นำให้บุคลากรทุกฝ่ายมีส่วนร่วมอย่างจริงจังในทุกด้าน โดยการสร้างคุณค่าให้กับผู้เรียน ผู้ปกครอง บุคลากร ชุมชน ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทางการศึกษา ตลอดจนสถานศึกษา และสังคมโดยรวม

ทั้งนี้ ขอบข่ายการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา สถานศึกษาจะต้องกำหนดในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของตนเอง โดยต้องกำหนดระดับ และตัวบ่งชี้ความสำเร็จการดำเนินงานของสาระสำคัญที่ชัดเจน เพื่อใช้ในการติดตาม ตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพตนเองทุกระดับ และความสอดคล้องของนโยบาย และภารกิจของสถานศึกษา

6. การประเมินคุณภาพการศึกษาประจำปี

ให้สถานศึกษาจัดให้ผู้เรียนทุกคนในทุกระดับช่วงชั้น หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐานที่กำหนด (ป. 3 ป.6 ม.3 ม.6) ได้รับการประเมินผลสัมฤทธิ์ในวิชาแกนหลัก และคุณลักษณะที่สำคัญด้วยเครื่องมือมาตรฐาน การทดสอบระดับชาติ (National Test) ซึ่งเป็นการประเมินผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียนในปีสุดท้ายของแต่ละช่วงชั้น

ป.3 ภาษาไทย คณิตศาสตร์

ป.6 ภาษาไทย คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ

ม.3 ภาษาไทย คณิตศาสตร์ ภาษาอังกฤษ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา

ม.6 จะมีการประเมินด้วยแบบทดสอบความถนัดทางการเรียน หรือ SAT (Scholastic Aptitude Test) และวิชาหลักตามแผนการเรียน

ดำเนินการโดยหน่วยงานส่วนกลางร่วมมือกับหน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานระดับเขตพื้นที่การศึกษา

7. การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาซึ่งมุ่งเน้นผลสัมฤทธิ์ สถานศึกษาจะต้องแสดงภาวะความรับผิดชอบต่อในการจัดการศึกษาให้แก่ บิดา มารดา ผู้ปกครอง ชุมชน หน่วยงานต้นสังกัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทราบผลการปฏิบัติทุกสิ้นปีการศึกษา โดยแสดงถึงผลของความพยายามในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาในรอบปีอย่างรอบด้าน ได้แก่ ด้านหลักสูตร และการเรียนการสอนด้านผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน ด้านการพัฒนาวิชาชีพ ด้านการจัดองค์กร และบริบทของสถานศึกษา และด้านการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชน ตลอดจนข้อเสนอแนะจากการตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพภายในและภายนอก และความมุ่งหวังที่สถานศึกษาจะดำเนินการพัฒนาต่อไปเป็นต้น ข้อมูลเหล่านี้ จะเป็นประโยชน์ต่อการวางแผนพัฒนาคุณภาพในปีต่อไป และใช้เปรียบเทียบผลข้ามปี เพื่อดูระดับ และทิศทางการพัฒนาคุณภาพในระยะยาว ซึ่งเป็นการแสดงภาวะความรับผิดชอบต่อสาธารณชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยรายงานให้ทราบผลของการปฏิบัติงานในรอบปี สาธารณชนจะเป็นผู้ตรวจสอบประสิทธิภาพ และประเมินความคุ้มค่า แสดงความชื่นชมหรือให้ข้อเสนอแนะเพื่อการดำเนินงานต่อไป

สาระสำคัญของการรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปีของสถานศึกษา

1. ข้อมูลทั่วไปของสถานศึกษา เช่น
  - 1.1 ชื่อสถานศึกษา สถานที่ตั้ง ระดับ / ประเภทที่เปิดสอน
  - 1.2 โครงสร้างการบริหารองค์กร
  - 1.3 จำนวนครู / จำนวนผู้เรียนปัจจุบัน
  - 1.4 วิสัยทัศน์ และภารกิจ
  - 1.5 ภาพรวมของสถานศึกษา
2. สรุปผลการดำเนินงานพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษาในรอบปีการศึกษา เช่น
  - 2.1 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของผู้เรียน และคุณลักษณะอันพึงประสงค์ของผู้เรียนตามเป้าหมายที่กำหนด
  - 2.2 ผลการดำเนินงานตามที่กำหนดในแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา
  - 2.3 ความก้าวหน้า และความสำเร็จของการดำเนินงาน กิจกรรมสำคัญของสถานศึกษาที่จัดให้ผู้เรียนและชุมชนในด้านต่าง ๆ
  - 2.4 ความสำเร็จ และความภาคภูมิใจของสถานศึกษาที่สร้างความพึงพอใจ และความเชื่อมั่นในคุณภาพของสถานศึกษา

2.5 โครงการพิเศษที่จัดได้ผลดีเด่น

3. สภาพ และผลการพัฒนาสถานศึกษา ตามเป้าหมาย ยุทธศาสตร์ แนวทางของ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา เช่น

3.1 คุณภาพผู้เรียน

3.2 คุณภาพการเรียนการสอน

3.3 คุณภาพการเรียนรู้ ความก้าวหน้า และผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

3.4 การบริหารจัดการสถานศึกษา

3.5 การพัฒนานุเคราะห์

3.6 ความสัมพันธ์ชุมชน

3.7 ทรัพยากรงบประมาณ

4. แนวทางการพัฒนาการจัดการศึกษาของสถานศึกษาในปีต่อไป เช่น

4.1 สรุปผลการดำเนินงานตามเป้าหมาย และยุทธศาสตร์ตามที่แผนพัฒนาคุณภาพ การศึกษาของสถานศึกษากำหนดในรอบปี

4.2 สรุปประสิทธิภาพของการจัดการของสถานศึกษา

4.3 แนวทางการพัฒนาในปีต่อไป

8. การพัฒนาระบบการประกันคุณภาพการศึกษา

การกำกับ ติดตาม ประเมิน และพัฒนาระบบประกันคุณภาพ เป็นกลไกซึ่งเป็นส่วนหนึ่ง ของระบบ มีหน้าที่หลักในการให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อการส่งเสริมพัฒนา และประเมินประสิทธิภาพ ในการดำเนินงานของระบบประกันคุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษา โดยหน่วยงานสำคัญ ที่ทำหน้าที่กำกับ ติดตาม ประเมิน และพัฒนาระบบประกันคุณภาพ ได้แก่ สำนักผู้ตรวจราชการ กรมวิชาการ และหน่วยงานต้นสังกัด เพื่อให้งานการพัฒนาคุณภาพการศึกษาเป็น กระบวนการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทุกระดับควรได้มีการศึกษาค้นคว้าเทคนิค วิธีการที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้ระบบประกันคุณภาพการศึกษามีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น และ สร้างความรู้สึกรักของบุคลากรทุกคนที่เกี่ยวข้องให้มุ่งมั่นพัฒนาสู่คุณภาพที่ดียิ่งขึ้น

การประเมินคุณภาพภายนอก

นักวิชาการ และหน่วยงานราชการให้ความหมายของการประเมินคุณภาพภายนอก ไว้หลายแหล่งด้วยกัน ซึ่งมีความหมายในทำนองเดียวกัน ดังนี้

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543, หน้า 7) และจรัส นองมาก (2545ก, หน้า 168) กล่าวว่าว่าการประเมินคุณภาพภายนอก หมายถึง กระบวนการตรวจสอบคุณภาพ

สำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (2546, หน้า 70) ให้ความหมายตามพระราชกฤษฎีกาจัดตั้งสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา พ.ศ. 2543 ไว้ว่าการประเมินคุณภาพภายนอก หมายถึง การประเมินคุณภาพการจัดการศึกษา การติดตามการตรวจสอบคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา ซึ่งกระทำโดยสำนักงาน หรือผู้ประเมินภายนอกแล้วแต่กรณี เพื่อมุ่งให้มีการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษาให้มีคุณภาพดียิ่งขึ้น

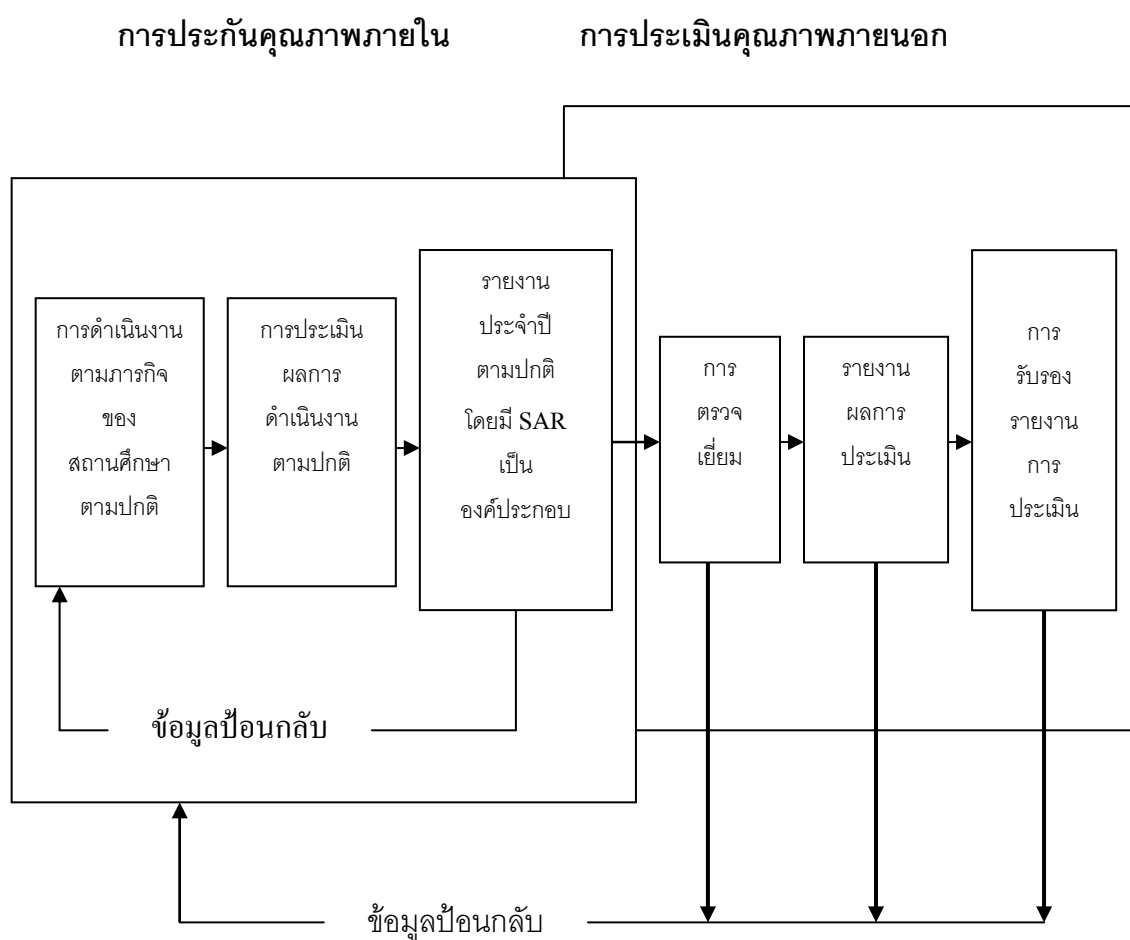
สมหวัง (ม.ป.ป., หน้า 4) และชมรมพัฒนาความรู้ด้านระเบียบกฎหมาย (2544, หน้า 64) ให้ความหมายว่า การประเมินคุณภาพภายนอก หมายถึง การประเมินการจัดการศึกษา การติดตามตรวจสอบคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาของสถานศึกษา โดยสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา หรือผู้ประเมินภายนอกที่สำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษารับรอง เพื่อมุ่งให้มีการพัฒนาคุณภาพ และมาตรฐานการศึกษาให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งต้องเริ่มจากสถานศึกษามีการประกันคุณภาพภายใน และมีระบบประเมินตนเองก่อน จากนั้น จึงรับการประเมินภายนอก โดยพิจารณา และตรวจสอบจากผลการประเมินคุณภาพภายในของสถานศึกษา การประเมินคุณภาพภายใน และประเมินคุณภาพภายนอกจึงควรสอดคล้อง และไปในทิศทางเดียวกัน และต่างก็มุ่งสู่มาตรฐานที่คาดหวังให้เกิดขึ้น

จากแนวคิด และความหมายที่กล่าวมาแล้วนั้น สรุปได้ว่า การประเมินคุณภาพภายนอก หมายถึง การติดตาม ตรวจสอบ ประเมินผล การจัดการศึกษาของสถานศึกษาให้เป็นไปตามมาตรฐานการศึกษาที่กำหนด โดยสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษาหรือผู้ประเมินภายนอกที่ได้รับมอบหมาย เพื่อมุ่งให้สถานศึกษามีการพัฒนาคุณภาพการจัดการศึกษา และรับรองคุณภาพการจัดการศึกษาให้กับสถานศึกษา นั่นเอง

1. ความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพภายนอก

การประเมินคุณภาพภายนอก เป็นงานที่ต่อเนื่องสัมพันธ์กับการประกันคุณภาพภายใน เป็นการตรวจสอบเบื้องต้นจากรายงานประจำปี รายงานประเมินตนเอง และรายงานอื่นๆ อันเป็นผลจากการประกันคุณภาพภายในของสถานศึกษา การตรวจสอบข้อมูล เอกสาร หลักฐาน และ

ภาพ 8 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างการประกันคุณภาพภายในกับการประเมินคุณภาพภายนอก

ที่มา: สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, 2545, หน้า 13

2. การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกครั้งที่ 3

การเตรียมความพร้อมของสถานศึกษาเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกในรอบที่ 3 นั้น สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2546, หน้า 16) กำหนดให้มีการประเมินตามมาตรฐานการศึกษาทั้งหมด 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ แบ่งออกเป็น 3 ด้าน คือ

1. มาตรฐานด้านผู้เรียน 12 มาตรฐาน 38 ตัวบ่งชี้ เน้นพัฒนาการทางด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ สังคม โดยมุ่งให้ผู้เรียนเป็นคนดี มีความสามารถตามศักยภาพ และมีความสุข
2. มาตรฐานด้านกระบวนการ มี 6 มาตรฐาน 29 ตัวบ่งชี้ เน้นในด้านกระบวนการบริหารจัดการ และกระบวนการจัดการเรียนการสอน
3. มาตรฐานด้านปัจจัย มี 9 มาตรฐาน 24 ตัวบ่งชี้ เป็นการกำหนดคุณลักษณะหรือสภาพความพร้อมของผู้บริหาร ครู หลักสูตร อาคารสถานที่ และชุมชน

มาตรฐานการศึกษาทั้ง 27 มาตรฐาน 91 ตัวบ่งชี้ เป็นทิศทางให้สถานศึกษาที่มีศักยภาพและมีความพร้อมได้มุ่งพัฒนาการจัดการศึกษาให้มีคุณภาพเพิ่มขึ้นเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกต่อไป

3. การใช้ประโยชน์จากผลการประเมินคุณภาพภายนอก

จากวัตถุประสงค์ และความสำคัญของการประเมินคุณภาพภายนอก จะได้ว่า ผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษานั้น ๆ จะมีความหมายต่อสถานศึกษา หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และสาธารณชน ซึ่งสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา (2547, หน้า 17) ได้กล่าวถึงความสำคัญไว้ดังนี้

ประการที่หนึ่ง เป็นการส่งเสริมให้สถานศึกษาพัฒนาเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐาน และพัฒนาตนเองให้เต็มตามศักยภาพอย่างต่อเนื่อง

ประการที่สอง เพิ่มความมั่นใจและคุ้มครองประโยชน์ให้ผู้รับบริการทางการศึกษาว่าสถานศึกษาได้จัดการศึกษามุ่งสู่คุณภาพ

ดังนั้น ผลการประเมินคุณภาพภายนอกเป็นแนวทางในการวางแผนพัฒนาการบริหารจัดการสถานศึกษาให้ได้มาตรฐาน เป็นที่ยอมรับของสังคม ชุมชน และครอบครัว

การประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา กำแพงเพชร เขต 2

จากผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2 ได้ดำเนินการสังเคราะห์รายงานผลการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาในสังกัด ที่รับการประเมินคุณภาพภายนอกแล้วตั้งแต่ปีการศึกษา 2549-2553 จากผลการประเมินคุณภาพ ภายนอก ดังกล่าวนี้ ได้วิเคราะห์ถึงจุดเด่น และจุดที่ควรพัฒนาในด้านต่าง ๆ ไว้ ซึ่งสามารถสรุป ถึงจุดที่ควรพัฒนาในแต่ละด้านดังนี้ (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2, 2552)

1. จุดที่ควรพัฒนาด้านผู้เรียน

1.1 ด้านความคิดริเริ่ม จินตนาการ สามารถคาดการณ์ และกำหนดเป้าหมาย ความสามารถประเมินค่าความน่าเชื่อถือของข้อมูล รู้จักพิจารณาข้อดี ข้อเสีย ความถูกต้อง ระบุ สาเหตุ ผลการค้นหาคำตอบ เลือกริธี และปฏิภาณในการแก้ปัญหา และตัดสินใจได้ถูกต้อง และ สรุประบวนการเรียนรู้สร้างเป็นองค์ความรู้ด้วยตนเอง นิสัยรักการอ่าน ความกระตือรือร้นสนใจ เรียนรู้

1.2 ผู้เรียนมีความรู้ และทักษะที่จำเป็นตามหลักสูตรโดยเฉพาะคณิตศาสตร์ ภาษาไทย และอังกฤษ

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาด้านผู้เรียน

ควรเน้นการฝึกทักษะกระบวนการตามกลุ่มสาระการเรียนรู้โดยการปฏิบัติจริง และ ต่อเนื่อง การฝึกให้นักเรียนมีนิสัยรักการอ่าน ใฝ่รู้ใฝ่เรียน การฝึกให้นักเรียนได้สร้างองค์ความรู้ด้วย ตนเอง และพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ และมีทักษะตามที่หลักสูตรกำหนดโดยเฉพาะ คณิตศาสตร์ ภาษาไทย และอังกฤษ

2. จุดที่ควรพัฒนาด้านครูผู้สอน

ความสามารถในการพัฒนาหลักสูตร การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ และกระบวนการ การเรียนการสอน และความสามารถ ในการประเมินผลการเรียนการสอน และนำ ผลการประเมิน ไปใช้ในการพัฒนา

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาด้านครูผู้สอน

ควรส่งเสริมให้ครูได้นำ หลักสูตรไปใช้และพัฒนาอย่างจริงจัง ส่งเสริมให้ครูจัดทำแผน การเรียนรู้สู่การปฏิบัติจริง ส่งเสริมให้มีการวัดผลที่หลากหลาย และวัดตามสภาพจริงส่งเสริม และ เร่งรัดให้นำผลจากการประเมินมาใช้พัฒนาผู้เรียนอย่างต่อเนื่อง

3. จุดที่ควรพัฒนาด้านผู้บริหาร

3.1 การใช้แหล่งเรียนรู้ทั้งใน และนอกโรงเรียน

3.2 การนำข้อมูล และผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงงาน และสรุปรายงานผล

3.3 การจัดการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์
คิดแก้ปัญหา และตัดสินใจ กิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง
และประเมินผลผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลาย และต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาผู้บริหาร

ควรส่งเสริมให้นักเรียนได้ใช้แหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ส่งเสริมให้ครูนำผลการประเมิน
ไปใช้ปรับปรุงงานโดยการทบทวนในชั้นเรียนหรือวิธีการอื่น ๆ ส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียน
การสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักคิด และแสวงหาความรู้ด้วยตนเองซึ่งจากจุดที่ควรพัฒนาที่ได้จาก
การประเมินคุณภาพภายนอกของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษากำแพงเพชร เขต 2
ในปีการศึกษา 2549-2553 นั้น สามารถสรุปข้อเสนอแนะในการพัฒนาคุณภาพการศึกษาได้ ดังนี้

1. สถานศึกษาควรดำเนินการประกันคุณภาพภายใน ตรวจสอบ และพัฒนาปรับปรุง
คุณภาพอย่างต่อเนื่อง
2. สถานศึกษาควรจัดให้มีสื่อ แหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อการเรียนรู้
3. สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้นักเรียนได้คิดวิเคราะห์
สังเคราะห์ ประเมินค่า และสรุปตามความรู้ด้วยตนเอง
4. ส่งเสริมให้ครูพัฒนาการวัด และประเมินผลตามสภาพจริง
5. สถานศึกษาควรพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับท้องถิ่น
6. สถานศึกษาควรแสวงหาเวทีให้นักเรียนได้แสดงความสามารถตามศักยภาพ
7. สถานศึกษาควรส่งเสริมให้ครูมีความก้าวหน้าทางวิชาชีพ
8. สถานศึกษาควรพัฒนาผู้เรียนให้มีความรู้ และทักษะตามหลักสูตร
9. สถานศึกษาควรส่งเสริมผู้เรียนที่มีความสามารถพิเศษให้เต็มศักยภาพ
10. สถานศึกษาควรนำ ข้อมูลสารสนเทศมาใช้ในการวางแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา
11. สถานศึกษาควรนิเทศติดตามผลเป็นระบบและต่อเนื่อง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษางานวิจัยของบุคคลต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพการศึกษา ดังนี้

ฉัตรชัย ต๊ะปิ่นตา (2544, หน้า บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่องการเตรียมโรงเรียนเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตการศึกษา 6 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการดำเนินงานการเตรียมโรงเรียนเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาตามแนวทางการปฏิรูปการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา 6 (2) เพื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานเตรียมการสอนของโรงเรียนเพื่อเข้าสู่ระบบการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษากรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา 6 จำแนกตามขนาดโรงเรียน ประชากรที่ใช้ในการวิจัย คือ ผู้บริหารโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษาเขตการศึกษา 6 จำนวน 137 คนเครื่องมือที่ใช้ เป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัยพบว่า ระดับการดำเนินงานการเตรียมโรงเรียนเพื่อการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษาในเขตการศึกษา 6 ทั้ง 6 ด้าน คือ (1) การศึกษาและการเตรียมการ (2) การวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา (3) การดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา (4) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน (5) การพัฒนาและการปรับปรุง (6) การเตรียมรับการประเมินจากหน่วยงานที่รัฐกำหนดส่วนใหญ่มีการดำเนินงานอยู่ในระดับมากเมื่อเปรียบเทียบการดำเนินงานจำแนกตามขนาดของโรงเรียน พบว่า โรงเรียนขนาดเล็กมีการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง โรงเรียนขนาดกลางและโรงเรียนขนาดใหญ่มีการดำเนินงานในระดับมาก

บุญลือ มูลสวัสดิ์ (2546, หน้า บทคัดย่อ) ได้ศึกษากระบวนการพัฒนาระบบการประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ที่ได้รับการประเมินคุณภาพภายนอก สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพิษณุโลก เขต 1 เก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ การศึกษาเอกสาร และสังเกตพฤติกรรมการเรียนการสอน จากผู้บริหารสถานศึกษา ผู้ช่วยผู้บริหาร และครูผู้สอนในระดับประถมศึกษา จำนวน 6 โรงเรียน จากการสุ่มแบบเจาะจง ผลการวิจัยพบว่า สถานศึกษา 1) มีการจัดระบบการบริหารภายในสถานศึกษามีโครงสร้างชัดเจน กำหนดบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบ การนิเทศกำกับติดตามและประเมินผล และมีการจัดระบบสารสนเทศอย่างเพียงพอต่อการดำเนินงาน 2) มีการกำหนดมาตรฐานของสถานศึกษาอย่างชัดเจน และสอดคล้องกับมาตรฐานการศึกษาขั้นพื้นฐานโดยให้ชุมชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเข้ามามีส่วนร่วม 3) แผนพัฒนาคุณภาพมีความสอดคล้อง กับมาตรฐานของสถานศึกษา ชุมชน และท้องถิ่น 4) มีการดำเนินกิจกรรม/โครงการตามแผนปฏิบัติการประจำปี มีการนิเทศกำกับติดตามทุกกิจกรรม

วินัย นุ่นพันธ์ (2546, หน้า บทคัดย่อ) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การดำเนินการประกันคุณภาพ การศึกษาภายในสถานศึกษาของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อการศึกษาสภาพ และปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษา ภายในสถานศึกษา ของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา กรุงเทพมหานคร ประชากร ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือผู้บริหารโรงเรียน จำนวน 118 คน เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย เป็นแบบสอบถาม ผลการวิจัย พบว่าสภาพการดำเนินการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียน มัธยมศึกษาตามแนวทางของกรมสามัญศึกษากระทรวงศึกษาธิการ 6 ขั้นตอน ทุกโรงเรียน มีการดำเนินการ จากมากไปน้อยตาม ลำดับ ดังนี้ 1) การพัฒนา และการปรับปรุงคุณภาพของ สถานศึกษา 2) การนำแผนการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ 3) การตรวจสอบ และทบทวน คุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา 4) การวางแผนการประกันคุณภาพการศึกษา 5) การศึกษา และการเตรียมการประกันคุณภาพการศึกษา และ 6) การเตรียมรับการประเมินจากองค์กร ภายนอก ส่วนปัญหาการดำเนินการมีปัญหาจากมากไปหาน้อย ตามลำดับ ดังนี้ 1) การพัฒนา และการปรับปรุงคุณภาพของสถานศึกษา 2) การตรวจสอบ และทบทวนคุณภาพการศึกษาของ สถานศึกษา 3) การศึกษา และการเตรียมการประกันคุณภาพการศึกษา 4) การวางแผนการประกัน คุณภาพการศึกษา 5) การนำแผนการประกันคุณภาพการศึกษาไปใช้ และ 6) การเตรียมรับการ ประเมินจากองค์กรภายนอก

สุนทร พิธาพันธ์ (2546, หน้า บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่อง ปัญหาการดำเนินการ ประกันคุณภาพภายในเพื่อรองรับการประเมินภายนอกของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดกระบี่ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาที่มีค่าร้อยละสูงสุดในแต่ละด้าน มีดังนี้ 1) การจัดระบบบริหารและสารสนเทศ คือ บุคลากรไม่เพียงพอกับภาระงาน 2) การพัฒนา มาตรฐานการศึกษา คือ คณะผู้รับผิดชอบขาดความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับการพัฒนาคุณภาพ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2546 ข, หน้า บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง พัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา ผลการวิจัย ผลการเปรียบเทียบรูปแบบการพัฒนาระบบประกันคุณภาพภายในสถานศึกษาของโรงเรียนทั้งสามขนาดมีความพอใจมากที่สุดต่อผลที่เกิดขึ้นในเรื่องความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้อง และการพัฒนาการของครูในด้านการสอน กิจกรรม ผลที่ยังไม่พอใจคือการนิเทศที่ขาดความต่อเนื่อง นอกจากนี้ด้านการสอนแล้วยังส่งผลกระทบต่อ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคลากรคือ ผู้บริหารเปลี่ยนยุทธวิธีการบริหารจากตนเองเป็นศูนย์กลางมาเป็นวิธีการกระจายอำนาจ และให้บุคลากรมีส่วนร่วมมากขึ้น ส่วนปัญหาและอุปสรรคยังมีปัญหาด้านความร่วมมือของบุคลากรในสำนักงานและงบประมาณจำกัด ซึ่งส่งผลกระทบต่อ การดำเนินกิจกรรมสนับสนุนหลายประการ และในระดับโรงเรียนยังต้องการคำแนะนำช่วยเหลือ อยู่มากในเรื่องระบบสารสนเทศ และทักษะการประเมินเชิงพัฒนา

สายทอง เจริญนาน (2546, หน้า 281-289) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนะของผู้บริหารโรงเรียน และครู สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดจันทบุรี ผลการวิจัยพบว่า โดยส่วนใหญ่มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง ผู้บริหารสามารถส่งเสริมให้บุคลากรมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีต่อกันทั้งด้านบริการ ด้านกระบวนการเรียนการสอน ด้านปัจจัยทั้ง 3 ด้าน ผู้บริหารส่งเสริมให้บุคลากรมีความสามารถในการพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง และสามารถจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้มีบรรยากาศส่งเสริมการเรียนรู้ในการพัฒนาโรงเรียนอยู่ในระดับน้อย

รวิวรรณ กลิ่นหอม(2547, หน้า บทคัดย่อ) ศึกษาวิจัยเรื่อง สภาพ และปัญหา การดำเนินการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัด นครศรีธรรมราช มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย เพื่อศึกษาสภาพ และปัญหาการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานจังหวัดนครศรีธรรมราช ผลการวิจัยพบว่า สภาพการดำเนินการประกันคุณภาพภายในของโรงเรียนเอกชนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จังหวัดนครศรีธรรมราชตามแนวทางของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ 3 ขั้นตอน คือ

จงจิตต์ พูลเกษม (2547, หน้า 79-80) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาในการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการดำเนินงานการประกันคุณภาพการศึกษาของโรงเรียนโดยแบ่งเป็นมาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านกระบวนการ และมาตรฐานด้านปัจจัย พบว่า ระดับปัญหามีค่าเฉลี่ยแต่ละมาตรฐานอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มผู้บริหาร และครูผู้สอน พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ เมื่อเปรียบเทียบกับที่ตั้งของโรงเรียนในอำเภอต่าง ๆ พบว่า มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

อรไท จุลมณฑล (2547, หน้า 76-83) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาปัญหาและการพัฒนาการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการศึกษาการศึกษาของครู และผู้บริหารในสถานศึกษาสังกัดเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการศึกษาเพื่อเตรียมรับการประเมินภายนอกในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษาตอนต้น ของครูผู้สอน และผู้บริหารสถานศึกษามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกมาตรฐานทุกด้าน ด้านครูผู้สอน ที่มีประสบการณ์ด้านการสอนต่างกัน มีปัญหาในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการศึกษาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติทุกด้าน ด้านครูผู้สอนที่ปฏิบัติงาน อยู่ในสถานศึกษาขนาดใหญ่ และขนาดกลางมีปัญหาในการปฏิบัติงานตามมาตรฐานการศึกษาเพื่อรับการประเมินภายนอกแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 ในด้านผู้เรียน และด้านปัจจัยส่วนในด้านกระบวนการแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ สำหรับครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาขนาดต่างกัน มีปัญหาแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ธนโชติ ปุณยชัยปรีดา (2548, หน้า บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง ปัญหาการดำเนินการ เพื่อเตรียมการรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ การศึกษาจันทบุรี เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ปัญหาการดำเนินการเพื่อเตรียมการรองรับการประเมิน คุณภาพภายนอกของสถานศึกษาในมีปัญหาโดยรวมอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เมื่อพิจารณา รายด้านพบว่า มีปัญหาในมาตรฐานด้านผู้เรียน มาตรฐานด้านครูและมาตรฐานด้านผู้บริหาร ตามลำดับ ผู้บริหารสถานศึกษาและครู มีปัญหาการดำเนินการเพื่อเตรียมการรองรับการประเมิน คุณภาพภายนอกของสถานศึกษาทุกมาตรฐาน ไม่แตกต่างกัน สถานศึกษาขนาดเล็ก และ สถานศึกษาขนาดใหญ่ ในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาจันทบุรีเขต 1 มีปัญหาการดำเนินการ เพื่อเตรียมการรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา มาตรฐานด้านครูแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ.01 สำหรับมาตรฐานด้านผู้เรียน และมาตรฐานด้านผู้บริหาร ไม่แตกต่างกัน

พรสุข กลัปลั่ง (2548, หน้า บทคัดย่อ) ทำการวิจัยเรื่อง การพัฒนาระบบการประกัน คุณภาพการศึกษาภายในสถานศึกษาหลังรับการประเมินภายนอกกรอบแรกของโรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระยะปี ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนาใน 8 ด้าน ได้แก่ 1) การจัดระบบการบริหาร และสารสนเทศ 2) การพัฒนามาตรฐานการศึกษา 3) การจัดทำ แผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา 4) การดำเนินงานตามแผนพัฒนาคุณภาพการศึกษา 5) การตรวจสอบและทบทวนคุณภาพการศึกษา 6) การประเมินคุณภาพการศึกษาประจำปี 7) การรายงานคุณภาพการศึกษาประจำปี 8) ด้านการผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา มีการพัฒนาในระดับมากทุกด้าน ยกเว้น ด้านการผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา มีการพัฒนาอยู่ในระดับปานกลาง ปัญหาในการพัฒนาทุกด้านอยู่ในระดับน้อย ด้านที่มีปัญหา สูงสุด คือ ด้านการผดุงระบบการประกันคุณภาพการศึกษา คือ การวิเคราะห์ วิจัย และเผยแพร่ นวัตกรรมเกี่ยวกับรูปแบบ และเทคนิควิธีการประกันคุณภาพการศึกษาในสถานศึกษาอย่าง ต่อเนื่อง

เพ็ญศิริ ปานรังศรี (2548, หน้า บทคัดย่อ) ทำวิจัยเรื่อง การประเมินการดำเนินงาน ประกันคุณภาพภายในสถานศึกษา โรงเรียนมัธยมศึกษา ขนาดกลาง ในจังหวัดสงขลา ตามกรอบ การดำเนินงานประกันคุณภาพการศึกษา ของกระทรวงศึกษาธิการ พ.ศ. 2544 ในองค์ประกอบ ทั้ง 8 ด้าน โดยใช้รูปแบบการประเมินของสคริฟเวน (Scriven) ร่วมกับการประเมินตนเองตามวงจร PDCA โดยทำการประเมินทั้งระหว่างและผลสรุปเมื่อสิ้นปีการศึกษา พบว่า ส่วนใหญ่ผ่านเกณฑ์ มาตรฐาน ส่วนด้านที่ไม่ผ่านเกณฑ์มาตรฐานคือ ด้านการจัดทำแผนพัฒนาคุณภาพ

สรุปจากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องที่กล่าวมาแล้ว การดำเนินงานเพื่อรองรับการประเมินคุณภาพภายนอกของสถานศึกษา เป็นการพัฒนาศักยภาพผู้เรียนจำเป็นต้องประเมินการปฏิบัติงานเพื่อปรับปรุงตลอดเวลา การบริหารงานตามมาตรฐานทั้งเพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้อย่างเต็มที่ตามศักยภาพสูงสุดที่บุคคลนั้นพึงจะมี โดยทุกคนสามด้านของสำนักงานรับรองมาตรฐาน และประเมินคุณภาพการศึกษา ในการดำเนินงานของผู้บริหารและครู ยังมีปัญหาโดยผู้บริหารสถานศึกษามีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกมาตรฐาน ด้านครูมีปัญหาในการปฏิบัติงานตามมาตรฐาน การศึกษาแตกต่างกัน และผู้ที่ปฏิบัติงานอยู่ในสถานศึกษาขนาดต่างกัน มีปัญหาในการปฏิบัติงานแตกต่างกัน